

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Vojtěch Pavlas

Prostorový odposlech v trestním řízení

Diplomová práce

Olomouc 2025

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Prostorový odposlech v trestním řízení* vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 120.000 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 29. 3. 2025

.....

Vojtěch Pavlas

Děkuji doc. JUDr. Filipu Ščerbovi, Ph.D. za vstřícný přístup a podnětné rady při vedení této diplomové práce. Poděkování patří rovněž mé rodině a přátelům za podporu v průběhu celého studia.

Obsah

Seznam použitých zkratek	6
Úvod	8
1. Poměr mezi prostorovými odposlechy a sledováním osob a věcí	11
1. 1. Historický vývoj právní úpravy	11
1. 1. 1. Operativní technika v letech 1948-1989	12
1. 1. 2. Vývoj právní úpravy po roce 1989	14
1. 1. 3. Operativně pátrací prostředky v trestním řádu po roce 2002.....	15
1. 1. 4. Shrnutí vývoje právní úpravy.....	16
1. 2. Současná právní úprava	16
1. 2. 1. Systematické zařazení úpravy prostorových odposlechů v trestním řádu	17
1. 2. 2. Ustanovení trestního řádu týkající se prostorových odposlechů.....	18
1. 2. 3. Rekapitulace úpravy v trestním řádu	19
1. 3. Vymezení pojmu prostorové odposlechy	19
1. 3. 1. Závěry právní nauky a aplikační praxe	19
1. 3. 2. Povaha prostorových odposlechů.....	21
1. 3. 3. Definice prostorových odposlechů.....	23
2. Ochrana komunikace mezi obhájcem a obviněným	25
2. 1. Počátek ochrany komunikace obhájce a obviněného	25
2. 1. 1. Pojmy obhájce a obviněný	26
2. 1. 2. Rozporná judikatura Ústavního soudu.....	28
2. 1. 3. Smysl a účel § 158d odst. 1 v. druhé TR.....	30
2. 1. 4. Okamžik vzniku privilegované ochrany	31
2. 1. 5. Ochrana komunikace osob, proti nimž se řízení nevede.....	33
2. 2. Sledování komunikace mezi obhájcem a obviněným.....	34
2. 2. 1. Diferencovaný přístup k ochraně obviněného	35
2. 3. Ničení záznamů obsahujících komunikaci mezi obhájcem a obviněným	37
2. 3. 1. Nebezpečí plynoucí z nedostatků právní úpravy	37
2. 3. 2. Určení okamžiku, kdy mají být záznamy zničeny	38
3. Souhlas s provedením sledování.....	40
3. 1. Udělení souhlasu.....	40
3. 1. 1. Osoba oprávněná k udělení souhlasu	41
3. 1. 2. Přípustnost udělení souhlasu	42

3. 2. Forma souhlasu a otázky související	44
3. 2. 1. Výslovnost souhlasu	44
3. 2. 2. Forma souhlasu	45
3. 2. 3. Dodatečné udělení souhlasu.....	46
3. 2. 4. Náležitosti souhlasu	47
3. 3. Zásahy do práv a svobod dalších osob	48
3. 3. 1. Osoby, do jejichž práv a svobod je přípustné na základě souhlasu zasáhnout.....	49
3. 3. 2. Osoby, do jejichž práv a svobod není přípustné na základě souhlasu zasáhnout.....	50
3. 4. Dodatečné odvolání souhlasu	51
Závěr.....	53
Seznam použitých zdrojů.....	55
Abstrakt	60
Seznam klíčových slov	60
Abstract.....	61
List of Keywords	61

Seznam použitých zkratk

Právní předpisy

A-oper-IX-1	Směrnice o používání operativní techniky
A-oper-VI-1	Směrnice o používání operativní techniky, směrnice pro používání zpravodajské techniky
AZ	Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
KancŘ	Instrukce č. 505/2001-Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, ve znění pozdějších předpisů
LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
Úmluva	Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších předpisů

Soudy

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
NS	Nejvyšší soud
ÚS	Ústavní soud

Ostatní

ČSSR	Československá socialistická republika
Komora	Česká advokátní komora
MV	Ministerstvo vnitra
PČR	Policie České republiky
PP ČR - ÚSKPV	Policejní prezidium České republiky - Úřad služby kriminální policie a vyšetřování

SNB	Sbor národní bezpečnosti
StB	Státní bezpečnost
Unie	Unie obhájců ČR
VB	Veřejná bezpečnost

Úvod

Sledování osob a věcí, které bývá často spojováno s tzv. prostorovými odposlechy, je právním institutem, který zákon upravuje v § 158d TŘ. Jedná se nástroj orgánů činných v trestním řízení, jenž trvale vzbuzuje zájem nejen odborné, ale rovněž laické veřejnosti. Důvody pro toto zaujetí mohou být rozmanité, od efektivity při rozkrývání komplikované trestné činnosti až po samotné technické provedení kriminalistických postupů policejními orgány. I přes veškerou pozornost se však nejedná o téma vyčerpané. Naopak řada souvisejících otázek zůstává sporná, pročez se jedná o oblast vhodnou ke zkoumání.

Sledování osob a věcí je jedním z operativně pátracích prostředků, jejichž rolí v trestním řízení je zjišťování důležitých informací, které, jsou-li zaznamenány, mohou být v trestním řízení rovněž použity jako důkazy. Díky možnosti sledovat osoby i věci, potažmo vymezené prostory, se jedná o nenahraditelný nástroj orgánů činných v trestním řízení, který je způsobilý přispívat k odhalování páchaní trestné činnosti i jejích pachatelů.

Činnosti realizované na základě § 158d TŘ mohou nabývat mnoha podob. Sledování lze provádět na veřejnosti bez jakýchkoli prostředků, ale zároveň je možné jej provádět za použití nejmodernějšího technického vybavení způsobem, který zasahuje do nejsoukromějších oblastí lidského života. Kromě zjištění zvukových či obrazových informací lze institut využít i k dalším účelům, jako je kupř. lokalizace mobilního telefonu, zjištění obsahu e-mailové schránky¹ či přístup do cloudového úložiště.² Už ze své podstaty je sledování osob a věcí invazivním prostředkem, který vzhledem k variabilitě svého použití zasahuje do základních lidských práv a svobod v různých intenzitách, a to zejména do práva na respektování soukromého a rodinného života, práva na nedotknutelnost obydlí či do listovního tajemství.

S ohledem na upotřebitelnost institutu při rozkrývání závažné trestné činnosti, jeho mnohdy intenzivní ingerenci do základních lidských práv a svobod a současnou stručnost právní úpravy v trestním řádu se jeví jako nezbytné pečlivě zkoumat vznikající nejasnosti a snažit se institut využívat tak, aby bylo dosahováno účelů trestního řízení, avšak za současného respektování základních lidských práv a svobod.

-
- 1) Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 26. 1. 2015, sp. zn. 1 SL 760/2014, ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k problematice zjišťování obsahu mobilních telefonů a jiných datových nosičů, včetně obsahu e-mailových schránek (publikováno ve Sbírce výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství, poř. č. 1/2015), čl. III.
 - 2) DOSTÁL, Otto. Zajišťování důkazů u počítačové kriminality – úložiště, e-maily, telefony, sociální sítě a logy (4. díl). *Trestněprávní revue*, 2019, č. 6, s. 124.

Cílem práce proto není zabírat se problematikou sledování osob a věcí, potažmo prostorových odposlechů, v celé šíři, nýbrž podrobně zkoumat vybrané problematické aspekty tématu. Pokusím se zodpovědět následující výzkumné otázky:

- 1) Lze prostorové odposlechy považovat za právní institut existující v současném právním řádu?*
- 2) Jaký je obsah pojmu prostorové odposlechy v kontextu současné právní úpravy?*
- 3) Od jakého okamžiku by měla být poskytována zvýšená ochrana komunikaci mezi obhájcem a obviněným, aby byl naplněn smysl a účel ustanovení § 158d odst. 1 v. druhé TR?*
- 4) V jaké míře by měl být chráněn obviněný, je-li do soukromí jeho komunikace s obhájcem zasahováno sledováním z důvodu trestné činnosti obhájce?*
- 5) Kdy má dojít ke zničení záznamů pořízených při sledování, které obsahují komunikaci mezi obhájcem a obviněným?*
- 6) Je možné sledování podle § 158d odst. 6 TR vykonat bez povolení státního zástupce, potažmo soudce, pokud je zasahováno i do práv jiné osoby než té, která s provedením sledování výslovně souhlasila?*

Diplomová práce je členěna do tří kapitol. První kapitola se zabývá vztahem mezi institutem sledování osob a věcí a prostorovými odposlechy. Kapitola druhá je věnována otázkám souvisejícím se sledováním komunikace mezi obviněným a jeho obhájcem. Závěrem budu zkoumat problematiku udělení souhlasu s provedením sledování.

Jako podklad pro vypracování této práce slouží jak primární, tak sekundární zdroje informací. Použitými primárními prameny jsou zejména soudní rozhodnutí tuzemských soudů a rovněž Evropského soudu pro lidská a právní předpisy současné i historické. Ze zdrojů sekundárních nelze opomenout články v odborných časopisech, komentářovou literaturu či odborné monografie.

Tématem sledování osob a věcí se odborná veřejnost zabývá, což dokládají kupř. články v odborných časopisech z nedávné minulosti. Jeví se však, že řada otázek zůstává sporná či neuspokojivě vyřešená. Domnívám se, důvodem může být poměrně kusá úprava institutu v trestním řádu, která vede řadu autorů k volání po změně zákonné úpravy. V současné době však taková změna není v dohledu a lze předpokládat, že nadejde až s komplexní rekodifikací trestního řádu. Z toho důvodu v současné době považuji za vhodnější věnovat se řešení vznikajících problémů v rámci nalézání práva. Zkoumanými otázkami se proto zabývám

v souladu s aktuálními metodologickými postupy, přičemž své závěry porovnávám s dosavadními postoji nauky i aplikační praxe.

Tato diplomová práce zohledňuje právní stav platný a účinný ke dni 1. 1. 2025.

1. Poměr mezi prostorovými odposlechy a sledováním osob a věcí

Důležitost získávání informací za pomoci technických prostředků je v trestním řízení vysoká díky potenciálu odhalovat a prokazovat páchaní závažné trestné činnosti,³ přičemž množství případů nasazení těchto prostředků se po poklesu mezi lety 2019-2021 v současné době opět zvyšuje.⁴ Pro tyto činnosti se používá označení prostorové odposlechy, které je dlouhodobě zažité a známé nejenom mezi odbornou, ale i laickou veřejností. Přesto právní předpisy legální definici pojmu prostorové odposlechy neobsahují a nikterak jej nepoužívají, přičemž podkladem pro jejich realizaci je § 158d TŘ, který upravuje operativně pátrací prostředek sledování osob a věcí. Tyto skutečnosti vedou k otázkám, jaký je jeho obsah termínu prostorové odposlechy, zdali je namístě je považovat za existující právní institut, a jaký je jejich poměr ke sledování osob a věcí. Odborná veřejnost stran této problematiky k jednoznačnému konsenzu nedochází, proč se tato oblast jeví jako vhodná pro výzkum. Mým cílem bude v této kapitole nalézt odpovědi na následující výzkumné otázky:

1) *Lze prostorové odposlechy považovat za právní institut existující v současném právním řádu?*

2) *Jaký je obsah pojmu prostorové odposlechy v kontextu současné právní úpravy?*

Abych je mohl zodpovědět, budu se nejprve zabývat genezí termínu prostorové odposlechy a historickým vývojem právní úpravy. Dále popíši současnou právní úpravu vztahující se k prostorovým odposlechům včetně jejího systematického zařazení v trestním řádu. Rovněž představím judikaturní závěry a názory právní vědy související se zkoumanými otázkami. V závěru této kapitoly se pokusím zjištěné informace shrnout a nabídnout vlastní pohled na existenci prostorových odposlechů jakožto svébytného institutu a na to, jaký obsah pojem v současnosti nabývá.

1. 1. Historický vývoj právní úpravy

Prostorové odposlechy se realizují na základě § 158d TŘ, jenž upravuje sledování osob a věcí. Tato úprava se v trestním řádu objevila až v roce 2002, kdy nabyl účinnosti z. č. 265/2001 Sb., tzv. velká novela trestního řádu.⁵ To však neznamená, že dříve se obdobných

3) Policejní prezidium České republiky - Úřad služby kriminální policie a vyšetřování. *Analýza odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí dle trestního řádu a rušení provozu elektronických komunikací Policií ČR za rok 2023* [online]. Praha: PP ČR ÚSKPV, 2024. Dostupné z: <https://mv.gov.cz/clanek/odposlechy-zaznamy-telekomunikacniho-provozu-a-sledovani-osob.aspx>, s. 85-86.

4) Tamtéž, s. 101.

5) Institut pro kriminologii a sociální prevenci. *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení – Zpráva z výzkumu* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. Dostupné z: <https://www.iksp.cz/storage/169/343.pdf>, s. 7.

prostředků nepoužívalo. Zejména provádění klasického⁶ sledování bez použití technických prostředků rozhodně nelze považovat za doménu poslední doby. Na druhou stranu je však možné konstatovat, že teprve ve 20. století došlo k dostatečnému rozšíření a zdokonalení technických prostředků způsobilých k tomu, aby mohly být ve větším měřítku používány k zachycení zvukových či obrazových informací a k jejich zaznamenání. Z toho důvodu se budu věnovat až právní úpravě z období po druhé světové válce.

Cílem této podkapitoly je zjistit, jestli se termín prostorové odposlechy vyskytoval v historických právních předpisech a kdy se začal užívat. Dále se budu zabývat otázkami, jaký byl důvod pro genezi tohoto pojmu a jestli se jeho význam v průběhu času proměňoval.

1. 1. 1. Operativní technika v letech 1948-1989

V období mezi lety 1948-1989 nebylo použití prostorových odposlechů zakotveno v trestním řádu, dalších zákonných předpisech či v jiných veřejně dostupných pramenech práva. Použití operativní techniky, které spadalo do působnosti StB, jedné ze složek SNB, bylo upraveno pokyny, směrnicemi či jinými předpisy interní povahy. Za nejdůležitější lze považovat *směrnice o používání operativní techniky*, které nesly označení A-oper-IX-1 či A-oper-VI-1.⁷

StB odposlechy využívala již od počátku své činnosti v roce 1948.⁸ Označení prostorové odposlechy se ovšem v předpisech upravujících používání operativní techniky neužívalo a pojem tak nebyl ani nijak vymezen. V dobových pramenech však můžeme nalézt definici operativních prostředků obecně. Kupř. podle směrnice o používání operativní techniky ze dne 27. 12. 1955 se jednalo o „*souhrn technických prostředků, které pomáhají agenturně operativním pracovníkům MV odhalovat a usvědčovat nepřátelské protistátní živly a bojovat s agenty imperialistických rozvědek.*“⁹ Cílové osoby byly sledovány za použití různorodého technického vybavení a o jejich činnosti byly pořizovány zvukové i obrazové záznamy.¹⁰ Technika se nasazovala na veřejných prostranstvích i v soukromých prostorách, ovšem s cíli odlišnými od současného sledování podle trestního řádu. Základním úkolem byl boj proti

6) ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157-314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2005, marg. č. 7.

7) POVOLNÝ, Daniel. *Operativní technika v rukou StB*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2001, s. 6.

8) Tamtéž, s. 9.

9) Tajný rozkaz ministra vnitra č. 212 ze dne 27. 12. 1955: Směrnice o používání operativní techniky (A-oper-IX-1), čl. 1.

10) POVOLNÝ, Daniel. *Operativní technika v rukou StB*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2001, s. 13, 20-23, 34, 36.

nepráteleům státu a zahraničním rozvědkám.¹¹ Z toho důvodu byli nejčastěji sledováni zástupci kapitalistických států, političtí odpůrci, představení církevních organizací a též známé osobnosti, zahraniční turisté, vědci či obchodníci.¹²

Kromě obecné definice operativních prostředků vymezovala směrnice A-oper-IX-1 ze dne 27. 12. 1955 konkrétní druhy operativní techniky. Z nich se tajný odposlech, přechodný odposlech a tajné kompromitující fotofilmování¹³ nejvíce podobaly úpravě dnešního § 158d TR, který je spjat s prováděním prostorových odposlechů. Tyto operativní techniky totiž rovněž sloužily k získávání poznatků utajovaným způsobem technickými prostředky, a to při možném pořizování zvukových či obrazových záznamů.

Domnívám se, že pojem prostorové odposlechy se začal původně používat pro odlišení odposlechů nasazených přímo v zájmovém prostoru od tehdy již také používaných odposlechů telefonních.¹⁴ Za povšimnutí jistě stojí, že směrnice o používání operativní techniky terminologicky odlišovaly situace, kdy byly získávány informace zvukové (tajné odposlechy dlouhodobé a krátkodobé) a kdy informace obrazového charakteru (tajné fotografování a filmování), což současná právní úprava nečiní. Až od roku 1972 se skryté pozorování a fotografování zpravidla doplňovalo nasazením dlouhodobého odposlechu,¹⁵ přičemž tuto změnu právní úpravy lze patrně přisuzovat novým technickým možnostem. Mám proto za to, že pod pojem prostorové odposlechy se alespoň zpočátku neřadilo tajné fotografování a filmování, ale pouze získávání zvukových informací. Je však možné předpokládat, že v průběhu času se pod tímto označením začalo rozumět nejen použití odposlechů jako takových, ale i pořizování obrazového materiálu, a to v důsledku pravidelného souběžného nasazování těchto druhů operativní techniky.

Je možné shrnout, že ačkoli se pojem prostorové odposlechy v oficiálních pramenech neobjevoval, je pravděpodobné, že ve druhé polovině 20. století se začal používat jako souhrnné označení pro dlouhodobé a krátkodobé odposlechy (a později i pro skryté pozorování

11) Tajný rozkaz ministra vnitra č. 212 ze dne 27. 12. 1955: Směrnice o používání operativní techniky (A-oper-IX-1), čl. 1.

12) POVOLNÝ, Daniel. *Operativní technika v rukou StB*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2001, s. 6.

13) V pozdějších směrnících o používání operativní (zpravodajské) techniky se označení proměňovala, např. tajný odposlech na dlouhodobý odposlech, přechodný odposlech na krátkodobý odposlech či tajné kompromitující fotofilmování na skryté pozorování a fotografování atp. Tajný rozkaz ministra vnitra č. 212 ze dne 27. 12. 1955: Směrnice o používání operativní techniky (A-oper-IX-1), čl. 1 písm. a), b), d).

14) Tamtéž, čl. 1 písm. e).

15) Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 30 ze dne 12. 5. 1972: Směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1), čl. 17 odst. 2.

Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 20 ze dne 11. 10. 1982: Směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1), čl. 13 odst. 2.

a fotografování) za účelem odlišení od odposlechu telefonního. Zřejmě se tak jednalo o termín sloužící pro rozlišování mezi různými druhy odposlechů. Domnívám se, že prostorové odposlechy v původním smyslu lze označit za právní institut, jelikož se jednalo o souhrn právních norem upravujících okruh souvisejících právních vztahů. Tomu není na překážku, že název institutu nebyl v právních předpisech explicitně vyjádřen.

1. 1. 2. Vývoj právní úpravy po roce 1989

V důsledku společenských změn na přelomu let 1989-1990 byly postupně zrušeny či přeměněny jednotlivé složky SNB. Nejprve došlo ke zrušení některých složek StB, a to na základě *rozkazu ministra vnitra ČSSR č. 17 ze dne 31. 1. 1990*.¹⁶ Složky VB, jejíž působnost spočívala především v policejních činnostech, byly následně přeměny zčásti na nově zřízený ozbrojený bezpečnostní sbor s názvem Policie České republiky¹⁷ a zčásti na nově vznikající Federální policejní sbor a Sbor hradní policie.¹⁸

Právní úprava operativních prostředků tak doznala zásadních změn. Nově byly podmínky jejich realizace pro účely trestního řízení vymezeny v z. č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, a v z. č. 333/1991 Sb., o Federálním policejním sboru a Sboru hradní policie.¹⁹ Právní úprava tedy byla, narozdíl od předchozího období, výsledkem řádného zákonodárného procesu, pročež se s ní veřejnost mohla beze zbytku seznámit.

Z. č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, v oblasti operativní činnosti rozlišoval mezi dvěma skupinami nástrojů. Jednalo se o operativně pátrací prostředky a operativní techniky, jejichž podmínky realizace byly přísnější.²⁰ Prostorové odposlechy výslovně vymezeny nebyly, přesto však zákon obsahoval úpravu, která se blížila jejich dřívějšímu pojetí. Podle hypotézy vyslovené v předchozí podkapitole byl termín prostorové odposlechy původně používán pro odlišení dlouhodobých a krátkodobých odposlechů (a později i tajného fotografování a filmování) od telefonních odposlechů. Ustanovení § 35 písm. b) z. č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, tomuto pojetí odpovídalo. Upravovalo totiž operativní techniku spočívající v pořizování obrazových, zvukových nebo jiných záznamů způsobem, kterým je zasahováno

16) ČERNÁ, Aneta. *Před 30 lety dostali estébáci „domácí vězení“*. Ministr vydal rozkaz ke zrušení tajné policie [online]. ct24.cz, 31. 1. 2020 [cit. 23. ledna 2025]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/veda/pred-30-lety-dostali-estebaci-domaci-vezeni-ministr-vydal-rozkaz-ke-zruseni-tajne-policie-54080>.

17) Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, v původním znění, § 1, 55-58.

18) Zákon č. 333/1991 Sb., o Federálním policejním sboru a Sboru hradní policie, v původním znění, § 1, 71-75.

19) Tento zákon byl v důsledku zániku České a Slovenské Federativní republiky ke dni 1. 1. 1993 zrušen nabytím účinnosti z. č. 26/1993 Sb., kterým se mění a doplňují některé zákony v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti, a o opatřeních s tím souvisejících. Z důvodu stručnosti se dále budu zabývat pouze úpravou operativní prostředků v z. č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky.

20) Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, v původním znění, § 33-36.

do ústavních práv občana. V kontrastu k této operativní technice byla shodně upravena operativní technika spočívající v odposlechu a záznamu telekomunikačního nebo radiokomunikačního provozu.

Lze shrnout, že po listopadových událostech roku 1989 došlo k zásadní změně, jelikož použití operativních prostředků pro účely trestního řízení bylo nově upraveno v zákonných předpisech a nikoli v utajených interních směrnících. Ačkoli se pojem prostorové odposlechy v právní úpravě nevyskytoval, jeho obsahu v návaznosti na předchozí právní úpravu poměrně přesně odpovídala operativní technika spočívající v používání technických prostředků pro pořizování záznamů, která byla upravena v § 35 písm. b) z. č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky. Institut, ač nepojmenovaný explicitně, zůstal tedy v právním řádu zachován. Dále se jeví jako zajímavé, že zákon důsledně rozlišoval mezi předmětnou operativní technikou a sledováním, které bylo operativně pátracím prostředkem. Současná právní úprava však úpravu těchto operativních nástrojů v § 158d TŘ směřuje.

1. 1. 3. Operativně pátrací prostředky v trestním řádu po roce 2002

Dne 1. 1. 2002 nabyl účinnosti z. č. 265/2001 Sb., provádějící tzv. velkou novelu trestního řádu²¹ a rovněž novelizaci dalších souvisejících předpisů. Přinesl změny koncepční povahy,²² z nichž pro tuto práci nejdůležitější je přenesení právní úpravy použití operativně pátracích prostředků v trestním řízení do trestního řádu.²³ Účelem této změny bylo odstranění roztržičnosti právní regulace, zpřehlednění úpravy realizace operativně pátracích prostředků a rovněž posílení pravomocí státního zástupce, který nad touto oblastí trestního řízení mohl nově vykonávat dozor. Tím mělo být dosaženo zlepšení upotřebitelnosti výstupů operativně pátracích činností v dalších fázích trestního řízení.²⁴

Ke zjednodušení právní úpravy došlo zejména ustoupením od rozlišování operativně pátracích prostředků a operativní techniky. Trestní řád používá pouze zastřešující pojem operativně pátrací prostředky, jimiž se rozumí předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Prostorové odposlechy specificky vymezeny nejsou, bývají však realizovány na základě § 158d TŘ, který je věnován problematice sledování osob a věcí. Znění tohoto

21) Institut pro kriminologii a sociální prevenci. *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení – Zpráva z výzkumu* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. Dostupné z: <https://www.iksp.cz/storage/169/343.pdf>, s. 7.

22) Tamtéž.

23) Tamtéž, s. 85.

24) Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 265/2001 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, zvláštní část, s. 129, 159-160.

ustanovení nebylo od doby svého včlenění do trestního řádu podrobena žádné novelizaci. Podobou aktuální právní úpravy se blíže zabývám v části práce 1.2. *Současná právní úprava*.

1. 1. 4. Shrnutí vývoje právní úpravy

Právní úprava operativních prostředků prošla ve druhé polovině 20. století podstatným vývojem. V období let 1948-1989 bylo použití operativní techniky upraveno zejména v interních směrnících a rozkazech a bylo svěřeno StB. Po Sametové revoluci byly SNB a jeho složky, StB a VB, podle potřeby zrušeny či přeměněny a úprava operativních prostředků se přesunula do zákonných předpisů, a to především do z. č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky. Po řadě novelizací došlo dne 1. 1. 2002 ke sjednocení a zjednodušení právní úpravy novelizačním z. č. 265/2001 Sb., který podmínky použití operativně pátracích prostředků přenesl do trestního řádu.

Označení prostorové odposlechy se v předpisech upravujících operativní prostředky historicky nepoužívalo. Přesto se však jednalo o pojem známý, jak dokládá i populární literatura.²⁵ Jako pravděpodobné se jeví, že termín se začal po druhé světové válce používat pro odlišení odposlechů dlouhodobých a krátkodobých od odposlechů telefonních. Původně se jednalo patrně pouze o označení pro získávání a zaznamenávání zvukových informací, obsah pojmu se však postupem času měnil a začalo se pod něj podřazovat i získávání a zaznamenávání materiálů obrazových. Tomuto pojetí by v porevolučním období odpovídala zákonná úprava operativní techniky spočívající v pořizování obrazových, zvukových nebo jiných záznamů v případě, že jsou užívány způsobem, kterým je zasahováno do ústavních práv občana.

Této historické koncepci institutu v současné právní úpravě nejlépe odpovídá úprava § 158d odst. 3 TŘ. Dané ustanovení reguluje získávání poznatků technickými nebo jinými prostředky za současného pořizování zvukových, obrazových či jiných záznamů, a to způsobem zasahujícím do vybraných lidských práv. Zůstává otázkou, zdali je možné použití prostředků dle § 158d odst. 3 TŘ v plné míře ztotožnit s prostorovými odposlechy či jestli se obsah pojmu liší.

1. 2. Současná právní úprava

Cílem této podkapitoly je přehledně představit současnou právní úpravu související s realizací prostorových odposlechů v trestním řízení. Nejprve se budu věnovat systematickému zařazení § 158d TŘ, na jehož základě bývají prostorové odposlechy prováděny, s cílem zjistit účel a kontext této právní úpravy. Následně se budu zabývat přímo zněním relevantních

25) FRÝBOVÁ, Zdena. *Polda*. Praha: Šulc a spol., 1995, s. 50.

ustanovení trestního řádu. Tímto postupem bych se chtěl přiblížit k řešení stanovených výzkumných otázek.

1. 2. 1. Systematické zařazení úpravy prostorových odposlechů v trestním řádu

V hlavě deváté části druhé trestního řádu je upraven postup před zahájením trestního stíhání. Jedná se o úpravu první fáze trestního řízení spadající do řízení přípravného. Základním účelem tohoto procesního stadia je zjistit a prověřit, zda byl spáchán trestný čin a kdo by mohl být jeho pachatelem. V rámci prověřování se tak vyhledávají stopy trestné činnosti, zajišťují se důkazy a podávají se vysvětlení, jsou-li pro to splněny zákonné podmínky. Veškeré zjištěné podklady následně umožňují rozhodnout, bude-li ve věci zahájeno trestní stíhání či bude-li rozhodnuto jiným způsobem.²⁶

Pro naplnění některých cílů procesního stadia před zahájením trestního stíhání, konkrétně pro získání skutečností důležitých pro trestní řízení, jak uvádí § 158b odst. 2 TŘ, zákon poskytuje instrumenty nazývané operativně pátrací prostředky. Lze je charakterizovat jako nástroje, jež jsou policejní orgány oprávněny použít při „*předcházení, odhalování a objasňování trestné činnosti, jakož i pátrání po skrývajících se pachatelích, pátrání po hledaných nezvěstných osobách a pátrání po věcných důkazech.*“²⁷ S ohledem na § 158f TŘ je však lze upotřebit rovněž v pozdějších stádiích trestního řízení, a to po zahájení trestního stíhání a v řízení před soudem.²⁸ Není však přípustné jejich využití v řízení vykonávacím.²⁹

Dle § 158b odst. 1 TŘ se operativně pátrací prostředky dělí na předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta, přičemž prostorové odposlechy jsou uskutečňovány na základě § 158d TŘ. Z hlediska systematického zařazení jsou tedy prostorové odposlechy způsobem realizace sledování osob a věcí, které je operativně pátracím prostředkem, což je nástroj sloužící policejním orgánům zejména k dosažení některých procesních cílů stadia trestního řízení před zahájením trestního stíhání. Takové vymezení, ač nevypovídá mnoho o podstatě prostorových odposlechů, umožňuje lepší pochopení jejich role v trestním řízení.

26) ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157-314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1936-1937, marg. č. 1.

27) Tamtéž, s. 1985, marg. č. 4.

28) TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana, GALOVCOVÁ Ingrid. Sledování osob po skončení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*. 2020, č. 1-2, s. 25.

29) Tamtéž, s. 27.

1. 2. 2. Ustanovení trestního řádu týkající se prostorových odposlechů

Ustanovení § 158b TŘ upravuje operativně pátrací prostředky a podmínky jejich použití obecně. Obsahuje výčet základních³⁰ druhů operativně pátracích prostředků, jimiž jsou předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Pravomoc k jejich použití svěřuje policejním orgánům, jsou-li k tomu řádně pověřeny. Podstatné je, že realizace operativně pátracích činností je omezena na řízení o úmyslných trestných činech, a to pouze v případech, kdy sledovaného cíle jinak nelze dosáhnout vůbec či jenom podstatně ztíženě. Základní práva dotčených osob při tom lze omezit jen v nezbytné míře. Jediným akceptovatelným cílem pro použití operativně pátracích prostředků je pak zjištění skutečností důležitých pro trestní řízení, přičemž korektně pořízené zvukové, obrazové či jiné záznamy lze následně použít jako důkazní prostředky.

Ustanovení § 158d TŘ se věnuje sledování osob a věcí a na jeho základě dochází k realizaci prostorových odposlechů. Nejprve vymezuje tři druhy sledování a určuje bližší podmínky pro jejich realizaci. Legální definici sledování obecného³¹ či prostého³² poskytuje konkrétně § 158d odst. 1 v. první TŘ, podle nějž se jím rozumí: „*získávání poznatků o osobách a věcech prováděné utajovaným způsobem technickými nebo jinými prostředky*.“ Dále rozeznáváme sledování dle § 158d odst. 2 TŘ povolované státním zástupcem, při němž dochází k pořizování zvukových, obrazových či jiných záznamů, a sledování dle § 158d odst. 3 TŘ povolované soudcem, při kterém dochází za použití technických prostředků k zásahům do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo ke zjišťování obsahu jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí.

Příslušná povolení se vydávají na základě písemných žádostí a musí být řádně odůvodněna, přičemž zákon stanoví i další jejich náležitosti. Existují však situace, kdy lze sledování provést i bez těchto povolení. U sledování dle § 158d odst. 2 TŘ je tomu tak v případě, kdy věc nesnese odkladu a povolení nelze předem získat, avšak v takové situaci musí být o povolení následně bezodkladně zažádáno. Sledování dle § 158d odst. 2 i 3 TŘ pak může být i bez povolení realizováno, souhlasí-li s tím osoba, do jejíž práv a svobod má být zasahováno.

Zákon dále uvádí, že jsou-li při sledování pořízeny záznamy, které mají být použity jako důkazní prostředky, je nutné k nim připojit protokol se zákonnými náležitostmi. Záznamy

30) Dále jsou známy tzv. podpůrné operativně pátrací prostředky, které jsou upraveny např. v § 72-77 z. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157-314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2004, marg. č. 2.

31) Tamtéž.

32) SKALICKÁ, Veronika. Není odposlech jako odposlech. *Trestněprávní revue*, 2022, roč. 21, č. 1, s. 21.

pořízené při sledování dle § 158d odst. 2 TŘ je pak možné jako důkazní prostředky použít i v jiné trestní věci, avšak pouze za předpokladu, že se také jedná o řízení o úmyslném trestném činu či že s tím osoba, do jejíž práv a svobod bylo zasahováno, souhlasí. Ovšem nebyly-li sledováním zjištěny skutečnosti důležité pro trestní řízení, je nutné jakékoli pořízené záznamy zničit.

1. 2. 3. Rekapitulace úpravy v trestním řádu

V hlavě deváté trestního řádu jsou upraveny operativně pátrací prostředky, mezi něž se řadí i sledování osob a věcí. Zákon vymezuje tři druhy sledování, které se liší zejména stupněm zásahu do základních práv a svobod sledovaných osob. Jedná se o sledování prosté, sledování, při němž dochází k pořizování záznamů, a sledování, při kterém dochází k zásahům do vybraných základních lidských práv a svobod.

Patrným rozdílem oproti dřívější právní úpravě je upuštění od rozlišování mezi operativně pátracím prostředkem sledování a operativní technikou sloužící k pořizování záznamů. Tyto operativní činnosti jsou nyní souhrnně upraveny jako sledování osob a věcí a vyvstává otázka, zdali jsou prostorové odposlechy i nadále samostatným právním institutem. Rovněž není zřejmé, jaký je obsah pojmu prostorové odposlechy a jak se od sledování samotného liší. Odpovědi na tyto otázky však není možné zjistit pouze ze znění zákona.

1. 3. Vymezení pojmu prostorové odposlechy

V této části diplomové práce se budu věnovat vymezení obsahu pojmu prostorové odposlechy v současné právní úpravě, přičemž navážu na poznatky uvedené v předchozích podkapitolách. Nejprve uvedu, k jakým výsledkům v této oblasti dospěla právní nauka a aplikační praxe, a následně se pokusím prostorové odposlechy sám definovat. Nakonec závěry odborné veřejnosti a svou konkluzi podrobím srovnání.

1. 3. 1. Závěry právní nauky a aplikační praxe

Právní nauka neposkytuje jednoznačnou odpověď na otázku, zdali je možné prostorové odposlechy považovat za existující právní institut. Jelínek zastává názor, že jejich úprava v českém právním řádu absentuje a že aplikační praxe pro jejich realizaci využívá § 158d odst. 3 TŘ jako nouzové řešení.³³ Proti tomuto přístupu se vymezuje Ščerbová, která tvrdí, že § 158d odst. 2 a 3 TŘ prostorové odposlechy řádně zákonně upravuje,³⁴ přičemž není

33) JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 7-8, s. 17.

34) Ve smyslu, v jakém označení prostorové odposlechy používá sám Jelínek.

nikterak neobvyklé, že institut, jehož označení v zákoně chybí, pojmenuje až právní nauka a praxe.³⁵

Na obsah pojmu prostorové odposlechy právní nauka nahlíží různě. Šámal a Růžička je považují čistě za technický prostředek sledování osob a věcí.³⁶ Skalická pak prostorové odposlechy pokládá za operativně pátrací prostředek sledování osob a věcí.³⁷ Ščerbová se přiklání, podobně jako Šámal a Růžička, k pojetí prostorových odposlechů jako technického prostředku sledování, avšak pro jednoduchost tak obecně označuje i druhy sledování osob a věcí dle § 158d odst. 2 a 3 TŘ.³⁸ Šimková pak považuje prostorové odposlechy za jeden z typů sledování, který lze realizovat na základě § 158d odst. 3 TŘ.³⁹ Jelínek na rozdíl od ostatních autorů nabízí vlastní rozsáhlejší definici. Prostorové odposlechy vymezuje jako „*utajené získávání informací pomocí speciálních, pro tyto účely sestrojených technických prostředků a zařízení zaznamenávajících obraz, zvuk, přesný pohyb i činnost sledovaných osob v reálném čase a prostoru.*“⁴⁰

Za problematické u přístupu výše uvedených autorů považuji, že ať už zastávají názor, že prostorové odposlechy jsou technickým prostředkem sledování, či se domnívají, že jsou typem sledování, nebo nabízejí vlastní definici, argumentačně svá tvrzení nepodporují. Jejich závěry by bylo možné považovat za přesvědčivější, pokud by byly více odůvodněné.

Ohledně poměru mezi sledováním osob a věcí a prostorovými odposlechy Skalická uvádí, že v současné době neexistuje mezi odbornou veřejností jednoznačná shoda, zdali je možné prostorové odposlechy realizovat výhradně na základě § 158d odst. 2 a 3 TŘ, či je-li možné tak učinit i podle § 158d odst. 1 TŘ.⁴¹ Neexistuje tedy konsenzus, zdali je možné tyto kategorie směšovat, či jestli je mezi nimi významový rozdíl.

Pokud se se stejnými otázkami obrátíme na aplikační praxi, zdá se, že judikatura českých soudů se přímo povahou prostorových odposlechů dosud nezabývala. Z usnesení NS ze dne 26. 9. 2018, č. j. 3 Tz 8/2018-21, se však jeví, že NS ztotožňuje prostorové odposlechy

ŠČERBOVÁ, Veronika. Zamyšlení nad skutečně aktuálními problémy úpravy tzv. prostorových odposlechů. *Státní zastupitelství*, 2019, roč. 16, č. 4, s. 21.

35) ŠČERBOVÁ, Veronika. Zamyšlení nad skutečně aktuálními problémy úpravy tzv. prostorových odposlechů. *Státní zastupitelství*, 2019, roč. 16, č. 4, s. 19.

36) ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157-314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2007, marg. č. 20.

37) SKALICKÁ, Veronika. Není odposlech jako odposlech. *Trestněprávní revue*, 2022, roč. 21, č. 1, s. 22.

38) ŠČERBOVÁ, Veronika. Zamyšlení nad skutečně aktuálními problémy úpravy tzv. prostorových odposlechů. *Státní zastupitelství*, 2019, roč. 16, č. 4, s. 19-20.

39) ŠIMKOVÁ, Karolína. Procesněprávní instituty v boji proti organizovanému zločinu. *Trestněprávní revue*, 2024, roč. 23, č. 1, s. 16.

40) JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 7-8, s. 14.

41) SKALICKÁ, Veronika. Není odposlech jako odposlech. *Trestněprávní revue*, 2022, roč. 21, č. 1, s. 21.

s pořizováním zvukového, obrazového nebo jiného záznamu podle § 158d odst. 2 TŘ, přičemž připouští, že k nim může dojít i podle § 158d odst. 3 TŘ. Dále v tomto rozhodnutí NS stanoví, že ani úprava § 158d odst. 2 TŘ, ani úprava § 158d odst. 3 TŘ není samostatná, ale obsahuje v sobě odkaz na § 158d odst. 1 TŘ.⁴² Tuto myšlenku NS následně rozvíjí v usnesení ze dne 1. 9. 2020, č. j. 7 Tdo 865/2020-2408, kde vyjadřuje názor, že § 158d odst. 3 TŘ neupravuje samostatný institut, ale pouze stanoví přísnější podmínky pro sledování ve smyslu § 158d odst. 2 TŘ, při němž však má být zasaženo do určených základních lidských práv a svobod.⁴³

1. 3. 2. Povaha prostorových odposlechů

Jak již bylo uvedeno výše, trestní řád označení prostorové odposlechy neužívá, jedná se o pojem používaný v nauce a aplikační praxi. Mohlo by se zdát, že jeho přesné vymezení je z toho důvodu nadbytečné. Domnívám se však, že zpřesnění pojmů přispívá k lepší úrovni odborné diskuze a že do budoucna může být i podkladem pro vývoj zákonné úpravy. Proto se na základě poznatků výše uvedených pokusím pojem prostorových odposlechů v následujících odstavcích co nejpřesněji určit.

Z hlediska obecného významu slov si prostorové odposlechy můžeme představit jako získávání poznatků vnímatelných sluchem z určitého prostředí. Jedná se však pouze o prvotní přiblížení k významu, jaký pojem má. Proto se jeví jako vhodné obrátit se do historické právní úpravy, která může pomoci zjistit, jak došlo ke genezi pojmu a jak se v průběhu času proměňoval.

Minulosti prostorových odposlechů se podrobně věnuje podkapitola *1.1. Historický vývoj právní úpravy*. Lze shrnout, že historicky se pod označením prostorové odposlechy rozuměly technické operativní prostředky sloužící k pořizování obrazových, zvukových či jiných záznamů z vymezeného prostoru, přičemž se tento termín začal užívat pro odlišení od odposlechů telefonních. Současné znění trestního řádu však již použití operativní techniky samostatně neupravuje. V důsledku zjednodušení právní úpravy je utajované použití technických prostředků za účelem získávání poznatků důležitých pro trestní řízení jednou z eventualit sledování osob a věcí. Další takovou možností je sledování za pomoci tzv. jiných

42) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2018, sp. zn. 3 Tz 8/2018.

43) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 2020, sp. zn. 7 Tdo 865/2020 (publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, r. 2021, č. 1), právní věta.

prostředků, jimiž se rozumí např. klasické sledování provedené přímo osobou k tomu příslušnou bez využití techniky.⁴⁴

Při pokusu o vymezení prostorových odposlechů se jako první nabízí otázka, zdali vycházet spíše z historického pojetí a ztotožňovat je i nadále čistě s technickými prostředky, které slouží k realizaci sledování, či jestli s ohledem na vývoj právní úpravy za prostorové odposlechy raději považovat právě sledování prováděné technickými prostředky. Domnívám se, že jako vhodnější se jeví druhý z těchto přístupů. Právní úprava se vyvíjí a označení prostorové odposlechy slouží zejména ke zjednodušení komunikace. Nedává tedy smysl, aby obsah takového pojmu ustrnul a i nadále označoval pouze technické prostředky, jenž zákon již dlouhou dobu samostatně neupravuje. Pokud totiž dojde k nasazení technických prostředků podle § 158d TŘ, je tomu tak vždy z důvodu, že probíhá sledování. Nejedná se o dvě samostatné činnosti. Prostorové odposlechy tak lze označit za sledování prováděné technickými prostředky. Z tohoto hlediska je možné pojem vymezit i negativně, a sice tak, že se nejedná o sledování prováděné tzv. jinými prostředky, tedy bez prostředků technických.

Dále považuji za vhodné vyhodnotit, zdali je nutné, aby při sledování prováděném technickými prostředky byly pořizovány záznamy, aby bylo možné jej považovat za prostorové odposlechy. Otázkou tedy je, jestli stačí při sledování za použití technických prostředků informace získat, jako je tomu podle § 158d odst. 1 TŘ, či zdali musí být informace i zaznamenány pro další účely v trestním řízení, jako je tomu v § 158d odst. 2 a 3 TŘ. Domnívám se, že pokud by pojem prostorové odposlechy zahrnoval i sledování bez pořizování záznamů, vedlo by to k absurdním závěrům. Mezi prostorové odposlechy by tak bylo možné řadit kupř. i sledování dalekohledem, noktovizorem či odposlouchávání parabolickým mikrofonom. Domnívám se, že právě pořizování záznamů je to, čím lze odlišovat prostorové odposlechy od sledování jako takového. Toto tvrzení lze opřít i o historickou právní úpravu, jelikož v § 35 písm. b) z. č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, bylo pořizování záznamů integrální součástí úpravy operativní techniky odpovídající prostorovým odposlechům.

Závěrem se nabízí otázka, pořizování kterých záznamů v rámci sledování lze považovat za realizaci prostorových odposlechů. Již z obecného významu tohoto slovního spojení lze dovodit, že jistě půjde o záznamy zvukové. Dále je zřejmé, že historicky bylo pořizování obrazových záznamů spojeno s realizací odposlechů, pročez lze do obsahu pojmu řadit i pořizování záznamů obrazových. Za problematické však lze považovat tzv. jiné záznamy, jimiž se rozumí např. záznamy „získávané prostřednictvím jiných technických prostředků,

44) ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157-314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2005, marg. č. 7.

zejména počítačů, počítačových datových sítí, elektronické pošty, laserové techniky a dalších moderních i v budoucnu objevených technik.“⁴⁵ Domnívám se, že řazení pořizování těchto jiných druhů záznamů pod pojem prostorové odposlechy by bylo příliš vzdálené významu, který lze tomuto termínu běžně přiřadit. Kupř. pořizování záznamů při určování polohy mobilního telefonu pomocí zařízení Agáta či při zjišťování aktuálního obsahu e-mailové schránky by patrně za prostorový odposlech téměř nikdo neoznačil. Tím by byl narušen účel používání pojmu, jímž je usnadnění komunikace.

1. 3. 3. Definice prostorových odposlechů

Ohledně obsahu pojmu prostorové odposlechy jsem došel k závěru, že termín je označením pro některé operativně pátrací činnosti prováděné na základě § 158d TŘ. Toto označení tedy slouží pro odlišení od jiných podobných činností a tím i k usnadnění komunikace, a to zejména mezi odbornou veřejností. Domnívám se, že termín prostorové odposlechy je nejvhodnější používat pro označení získávání poznatků o osobách a věcech, které je prováděné utajovaným způsobem technickými prostředky, při němž jsou pořizovány zvukové či obrazové záznamy. Tím je zajištěno, že obsah pojmu má návaznost na jeho historický význam a že zároveň odpovídá významu, který lze tomuto sousloví přiřknout na základě obecného významu slov. Zároveň je naplněn smysl používání tohoto pojmu, jelikož je naplněna jeho odlišovací a komunikační funkce.

Operativní činnosti realizované na základě § 158d TŘ, které však prostorovými odposlechy naopak nejsou, lze vymezit jako získávání poznatků o osobách a věcech, které je prováděné utajovaným způsobem technickými či jinými prostředky, pokud při něm nejsou pořizovány záznamy, a získávání poznatků o osobách a věcech, které je prováděné utajovaným způsobem technickými prostředky, pokud při něm jsou pořizovány jiné záznamy.

Nejsem tedy za jedno s názorem, že prostorové odposlechy lze ztotožňovat se sledováním osob a věcí v celém rozsahu. Také je nelze považovat čistě za variantu realizace sledování podle § 158d odst. 2 či 3 TŘ. Rovněž nesouhlasím se závěrem, že by bylo vhodné označení prostorové odposlechy používat pouze pro technické prostředky jako takové. Mé vymezení prostorových odposlechů se však poměrně blíží definici, kterou nabízí Jelínek, jenž prostorové odposlechy vymezuje jako „*utajené získávání informací pomocí speciálních, pro tyto účely sestavených*

45) ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157-314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1993, marg. č. 20.

technických prostředků a zařízení zaznamenávajících obraz, zvuk, přesný pohyb i činnost sledovaných osob v reálném čase a prostoru.“⁴⁶

S ohledem na výše uvedené se domnívám, že trestní řád ve svém současném stavu vskutku obsahuje úpravu institutu prostorových odposlechů. Pokud právní institut považujeme za soubor právních norem, které upravují určitý právní vztah, slouží společnému účelu a mají společné označení, prostorové odposlechy tuto definici naplňují. Z tohoto hlediska proto nelze souhlasit s Jelínkem, když tvrdí, že právní úprava prostorových odposlechů v trestním řádu absentuje.⁴⁷ Naopak se lze ztotožnit se názorem Ščerbové, že institut v zákoně upraven je, ačkoli v něm není explicitně pojmenován.⁴⁸

46) JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 7-8, s. 14.

47) JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 7-8, s. 17.

48) ŠČERBOVÁ, Veronika. Zamyšlení nad skutečně aktuálními problémy úpravy tzv. prostorových odposlechů. *Státní zastupitelství*, 2019, roč. 16, č. 4, s. 19.

2. Ochrana komunikace mezi obhájcem a obviněným

Trestní řád upravuje zvláštní privilegovanou ochranu pro komunikaci mezi obhájcem a obviněným. Ustanovení § 158d odst. 1 v. druhé TŘ stanoví, že „*pokud policejní orgán při sledování zjistí, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, je povinen záznam s obsahem této komunikace zničit a poznatky, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít.*“ Přestože zákonodárce zřetelně vyjadřuje nežádoucnost sledování komunikace mezi obhájcem a obviněným, právní úprava je poměrně strohá a neposkytuje odpovědi na všechny související otázky.

Zkoumaná problematika má významné lidskoprávní souvislosti a při nesprávné aplikaci § 158d odst. 1 v. druhé TŘ může docházet k narušení základních zásad trestního řízení. Domnívám se proto, že je vhodné stanovenému tématu věnovat pozornost a pokusit se odstranit nejasnosti plynoucí z právní úpravy. Nejprve se budu zabývat otázkou, kdy by privilegovaná ochrana komunikace mezi obhájcem a obviněným měla vznikat, aby byla účinná, a zdali je z tohoto hlediska použití pojmů obhájce a obviněný na místě. Dále se budu věnovat případům, kdy může být utajení komunikace obhájce a obviněného porušeno, přičemž budu zkoumat oprávněnost takového postupu. Závěrem mám v úmyslu se zabírat problematikou ničení záznamů pořízených při sledování komunikace obhájce a obviněného, a to zejména okamžikem, kdy by ke zničení mělo dojít.

2. 1. Počátek ochrany komunikace obhájce a obviněného

Pokud je komunikaci mezi obhájcem a obviněným trestním řádem dána zvláštní ochrana, je namístě zabývat se otázkou, odkdy má být poskytována. Trestní řád explicitní odpověď neobsahuje, avšak díky použité terminologii se můžeme dobrat závěru, že komunikace by měla být chráněna v době, kdy jsou oba komunikující subjekty v procesním postavení, které zákon stanoví. Mělo by se tak jednat čistě o komunikaci mezi subjektem v postavení obviněného a subjektem v postavení obhájce. Pokud by jeden z nich dané procesní postavení ještě nenabyl, speciální ochrana stanovená v § 158d odst. 1 v. druhé TŘ by se na jejich komunikaci podle výslovného výkladu zákona neměla vztahovat.

Znění tohoto ustanovení je však mezi odbornou veřejností vnímáno jako nevyhovující. Gřivna považuje určení okamžiku, odkdy platí ochrana komunikace mezi obhájcem a obviněným, za nedostatek právní úpravy v trestním řádu.⁴⁹ Vostrá tento názor sekunduje a dodává, že „*z pohledu lidskoprávního se problematické jeví nejasné vymezení okamžiku, od*

49) GŘIVNA, Tomáš. Právo na zachování důvěrné komunikace mezi advokátem a jeho klientem. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 65.

kterého by měla být započata ochrana důvěrnosti komunikace mezi advokátem a klientem, tedy přesněji od kterého by tato komunikace měla podléhat zvýšené ochraně.“⁵⁰ Oba autoři rovněž uvádějí, že judikatura Ústavního soudu si v této otázce protirečí a určuje různé okamžiky počátku poskytování zvýšené ochrany komunikaci obhájce a obviněného.⁵¹ Vzhledem ke spornosti tématu je mým cílem zodpovědět následující výzkumnou otázku:

3) Od jakého okamžiku by měla být poskytována zvýšená ochrana komunikaci mezi obhájcem a obviněným, aby byl naplněn smysl a účel ustanovení § 158d odst. 1 v. druhé TŘ?

Vzhledem k provázanosti problematiky s pojmy obhájce a obviněný se budu těmito termínům věnovat s cílem zjistit, v jakém okamžiku subjekty tato procesní postavení v trestním řízení nabývají. Díky tomu bude možné určit, kdy podle výslovného znění zákona začíná být komunikace obhájce a obviněného podrobena zvýšené ochraně. Následně uvedu, jak se k tématu staví aplikační praxe. Dále se pokusím za pomoci právní nauky a judikatury určit, jaký je smysl a účel předmětného ustanovení. Závěrem shrnu svá zjištění a pokusím se vymezit, od jakého okamžiku by měla být privilegovaná ochrana komunikace mezi obhájcem a obviněným poskytována, aby byl účel § 158d odst. 1 v. druhé TŘ naplněn. Svůj závěr porovnám s výstupy judikatury a právní nauky.

2. 1. 1. Pojmy obhájce a obviněný

Obhájcem v trestním řízení může být pouze advokát, jak stanoví § 35 odst. 1 TŘ. Šámal jej pak definuje jako osobu, která je „*zmocněná k tomu, aby obviněnému v trestním řízení poskytla potřebnou odbornou právní pomoc.*“⁵² Trestní řád rozeznává dva způsoby určení obhájce, kterými jsou zvolení obhájce osobou, proti níž se řízení vede, či jinou osobou, která je k tomu oprávněna, a ustanovení obhájce předsedou senátu, potažmo soudcem v přípravném řízení. Třetím, nepříliš běžným, způsobem je určení obhájce Českou advokátní komorou dle § 18 odst. 2 AZ.⁵³

Pokud je obhájce volen oprávněnou osobou, je otázka, kdy jeho postavení vzniká, patrně nejkomplikovanější, ale zároveň nejdůležitější, jelikož tato varianta bývá v praxi

50) VOSTRÁ Zuzana. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Ochrana základních práv a svobod v trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020, s. 147.

51) Tamtéž.

GŘIVNA, Tomáš. Právo na zachování důvěrné komunikace mezi advokátem a jeho klientem. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 62-63.

52) ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. § 1-156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 435, marg. č. 5.

53) JELÍNEK, Jiří, UHLÍŘOVÁ, Marta. *Obhájce v trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 188.

nejfrekventovanější. V úvahu připadá, že se obhájcem stává již jednostrannou volbou oprávněné osoby, kupř. když obviněný sdělí policejnímu orgánu, že jej bude zastupovat advokát, aniž by s tím onen advokát byl srozuměn. Vůči této variantě se vymezuje Jelínek z důvodu, že smlouva o poskytování právních služeb má obligační povahu, a tudíž musí dojít k akceptaci jejího uzavření advokátem. Existují totiž oprávněné důvody, pro které může advokát poskytování právních služeb odmítnout.⁵⁴ Tato argumentace se jeví jako přesvědčivá, jelikož z postavení obhájce plyne v trestním řízení řada práv a povinností, přičemž se nezdá jako vhodné, aby advokátu vznikly bez jeho vědomí a přičinění.

Další možností okamžiku vzniku postavení obhájce v trestním řízení je uzavření smlouvy o poskytování právních služeb. Tato varianta se zdá jako správná, jelikož mezi stranami smlouvy v takovém případě existuje konsenzus na tom, že advokát bude poskytovat obviněnému právní služby a vykonávat činnost obhájce v trestním řízení. Naopak nepřiliš přesvědčivě působí možnost, že postavení obhájce vzniká v momentu doložení plné moci orgánům činným v trestním řízení. Plná moc je pouze jednostranným projevem vůle oprávněné osoby, který dokládá, že obhájce je oprávněn ji zastupovat, nezakládá však sama o sobě tento vztah.

Závěry ohledně vzniku obhajoby na základě zvolení oprávněnou osobou lze dle mého názoru aplikovat rovněž na další z možností, která vede ke vzniku obhajoby, a sice na určení obhájce Českou advokátní komorou. Rozhodnutí Komory totiž obhajobu přímo nezakládá ani neprokazuje zastoupení, pouze vytváří příslušnému advokátu kontraktační povinnost, v jejímž důsledku následně může dojít k uzavření smlouvy o poskytování právních služeb.⁵⁵

Co se ustanovení obhájce soudem týče, dochází k němu tzv. opatřením,⁵⁶ což vyplývá z § 30 odst. 1 KancŘ. Podle judikatury Nejvyššího soudu je toto opatření neformálním úkonem organizačně-technické povahy, u nějž nejsou zákonem vymezeny obsahové a formální náležitosti.⁵⁷ Není tedy dáno, v jakém okamžiku nabývá účinnosti, lze však předpokládat, že jeho účinky nastanou v okamžiku doručení jak obviněnému, tak obhájci. Nutno však poznamenat, že před tímto okamžikem ke komunikaci mezi obhájcem a obviněným prakticky nedochází.

54) JELÍNEK, Jiří, UHLÍŘOVÁ, Marta. *Obhájce v trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 134-135.

55) ČÁP, Petr. In: SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Zákon o advokacii. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 117.

56) ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. § 1-156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 484, marg. č. 1.

57) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2003, sp. zn. 6 Tdo 1062/2002.

O obviněném pak § 32 TŘ výslovně uvádí, že se osoba, proti níž se řízení vede, stává obviněným zahájením trestního stíhání. K tomu Šámal dodává, že rozhodným okamžikem je chvíle, kdy dojde k doručení usnesení o zahájení trestního stíhání této osobě.⁵⁸ Označení obviněný se užívá až do nařízení hlavního líčení a následně se osoba, proti níž se řízení vede, podle § 12 odst. 9 TŘ nazývá obžalovaným. Ohledně pojmu obviněný je však nutné pamatovat na § 12 odst. 8 TŘ, který stanoví, že se jím rozumí též obžalovaný a odsouzený, pokud z povahy věci neplyne něco jiného.

Čistě z jazykového znění § 158d odst. 1 v. druhé TŘ by se tak mohlo zdát, že zvláštní ochrana komunikace mezi obhájcem a obviněným vzniká v okamžiku, kdy jsou současně splněny dvě podmínky. První z nich je, že osobě, proti níž se řízení vede, bylo doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání. Druhou podmínkou je, že již musela být uzavřena smlouva o poskytování právních služeb, pokud obhájce zvolila oprávněná osoba či pokud jej určila Česká advokátní komora, nebo by muselo účinnosti nabýt opatření soudu o stanovení obhájce. Dále bude nutné prozkoumat, zdali je toto časové určení v souladu se smyslem a účelem zákona.

2. 1. 2. Rozporná judikatura Ústavního soudu

Jak již bylo uvedeno výše, odborná literatura uvádí, že judikatura Ústavního soudu není jednotná v pohledu na otázku, odkdy by měla být ochrana podle § 158d odst. 1 v. druhá TŘ poskytována. Tento názor autoři odůvodňují zejména srovnáním usnesení ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 1638/14, a nálezu ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 889/10.⁵⁹ Domnívám se však, že uvedená rozhodnutí si navzájem neodporují.

Usnesení ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 1638/14, o § 158d odst. 1 v. druhé TŘ uvádí, že: „*citované ustanovení se týká pouze případů, kdy již bylo zahájeno trestní stíhání vydáním usnesení dle § 160 odst. 1 trestního řádu.*“⁶⁰ V této rétorice Ústavní soud pokračuje i v pozdějších rozhodnutích. V usnesení ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3142/19, tento postoj odůvodňuje následovně: „*aplikace § 88 a 158d trestního řádu (se) pak (vztahuje) osobě obviněné, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání podle § 160 trestního řádu. Zaručuje-li trestní řád právo na právní pomoc a používá-li přitom konkrétní terminologii, nejsou postupy*

58) ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. § 1-156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 401, marg. č. 4.

59) GRIVNA, Tomáš. Právo na zachování důvěrné komunikace mezi advokátem a jeho klientem. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 62-63.

VOSTRÁ Zuzana. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Ochrana základních práv a svobod v trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020, s. 147.

60) Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 1638/14, bod 24.

libovolně zaměnitelné; orgány činné v trestním řízení musí, stejně jako všechny orgány veřejné moci, postupovat podle čl. 2 odst. 2 Listiny (též čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky), tedy uplatňovat státní moc jen v případech, mezích a způsobem, který stanoví zákon. Domáhal-li se stěžovatel postupem podle § 158d odst. 1 trestního řádu odstranění SMS zaslaných advokátce ještě předtím, než se stala jeho obhájkyň, než byl zadržen jako podezřelý, a dlouho předtím, než byl obviněn, není postup státních zastupitelství, které žádosti stěžovatele nevyhověly, porušením jeho základních práv.“⁶¹

Nález ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 889/10, který by dle Gřivny a Vostře měl být s výše uvedenou judikaturou v rozporu, uvádí, že: „nelze považovat za ústavněprávně akceptovatelný názor, že by k realizaci základního práva na právní pomoc mělo docházet až v okamžiku, kdy se orgán veřejné moci nějakým formálním způsobem (zde předložením plné moci policejnímu orgánu či soudu) dozví o tom, že tohoto práva někdo využívá. Doba mezi okamžikem, kdy se někdo obrátí na advokáta s tím, aby mu poskytl právní pomoc, a okamžikem, kdy se tato skutečnost stane zjevnou pro dotčený orgán veřejné moci, jen stěží může být v ústavněprávním vzduchoprázdnu.“⁶²

Jsem názoru, že vybraná rozhodnutí si vzájemně neodporují, jelikož řeší rozdílné předpoklady vzniku ochrany podle § 158d odst. 1 v. druhé TŘ. Výslovné znění zákona ohraničuje poskytování privilegované ochrany skutečností, že spolu komunikují subjekty v určitém procesním postavení. Přitom postavení jednoho ze subjektů nepodmiňuje nutně postavení druhého. Stane-li se osoba, proti níž se řízení vede, obviněným, neznamená to, že musí mít nezbytně obhájce, vyjma případy nutné obhajoby. Zároveň osoba, proti níž nebylo zahájeno trestní stíhání, obhájce mít může.

Prve uvedené usnesení ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 1638/14, se týká podmínky, kterou představuje postavení obviněného, kdežto nález ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 889/10, se zabývá kritériem postavení obhájce. Nesouhlasím tedy s postojem zastávaným Gřivnou a Vostrou, že tato rozhodnutí Ústavního soudu jsou rozporná, jde-li o okamžik, kdy začíná ochrana komunikace mezi obhájcem a obviněným. Tyto judikáty pouze řeší odlišné předpoklady vzniku předmětné ochrany.

Lze shrnout, že Ústavní soud se otázkou, od jakého okamžiku je dána ochrana komunikace podle § 158d odst. 1 v. druhé TŘ, ve svých rozhodnutích opakovaně zabýval. Z jeho judikatury lze v souhrnu dovodit, že zastává postoj, že komunikace obhájce a obviněného by měla být chráněna od chvíle, kdy se osoba, proti níž se řízení vede, obrátí na

61) Usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3142/19, bod 8.

62) Nález Ústavního soudu ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 889/10, bod 25.

advokáta, aby jí poskytl právní pomoc, ovšem nejdříve tehdy, bylo-li oné osobě již doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání.

2. 1. 3. Smysl a účel § 158d odst. 1 v. druhé TŘ

Zákon v § 158d odst. 1 v. druhé TŘ v obecném smyslu chrání soukromí obviněného. Soukromí podle čl. 7 odst. 1 LZPS a listovní tajemství dle čl. 13 LZPS všech osob se chrání na ústavní úrovni. Právní úprava operativně pátracího prostředku sledování osob a věcí však představuje ústavně přípustný zásah do těchto práv v souladu se čl. 4 odst. 2 a 4 LZPS. Norma vyjádřená v § 158d odst. 1 v. druhé TŘ je tak výjimkou z výjimky, jelikož vymezuje oblast komunikace a soukromého života, do níž není možné zasáhnout ani způsobem, který by za jiných okolností byl korektní.

Poskytnutí zvýšené ochrany komunikaci mezi obhájcem a obviněným je rovněž projevem práva na právní pomoc v řízení před soudy, které je zakotveno ve čl. 37 odst. 2 LZPS. K němu speciální pro účely trestního řízení je právo na účinnou obhajobu plynoucí z § 2 odst. 13 TŘ a rovněž ze čl. 40 odst. 3 LZPS, přičemž důvěrnost komunikace mezi obhájcem a obviněným je jedním z jeho základních prvků.⁶³ Aby byla poskytnutá právní pomoc co nejúčinnější a aby mohly být oprávněné zájmy klienta co nejlépe hájeny, je nezbytné, aby obviněný mohl obhájci nerušeně a důvěrně sdělit všechny okolnosti týkající se jeho případu.⁶⁴ Pokud by jejich komunikace nepodléhala ochraně a mohla by být sledována, jednalo by se v důsledku o obcházení práva nevypovídat.⁶⁵ Značná část odborné veřejnosti se shoduje na tom, že právo na účinnou obhajobu náleží nejen obviněnému, ale i podezřelému.⁶⁶

Jak uvádí Gřivna, nutnost ochrany komunikace mezi obhájcem a obviněným dovozuje též ESLP. Obecně tak činí na základě čl. 8 Úmluvy, který zakotvuje ochranu soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. Osoba v postavení obviněného⁶⁷ pak při

63) GŘIVNA, Tomáš. Právo na zachování důvěrné komunikace mezi advokátem a jeho klientem. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 61.

VOSTRÁ Zuzana. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Ochrana základních práv a svobod v trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020, s. 139-140.

64) KOUDELKA, Zdeněk. Ohrožení důvěrnosti komunikace obviněného a jeho obhájce. *Bulletin advokacie*, 2019, č. 5, s. 66.

Rozsudek ESLP ze dne 16. 6. 2016, Versini-Campinchi a Crasnianski proti Francii, č. 49176/11 (publikováno v PEJCHALOVÁ GRÜNWALDOVÁ, Vladimíra. K odposlechům komunikace mezi advokátem a klientem. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 12, s. 60.)

65) GŘIVNA, Tomáš. Právo na zachování důvěrné komunikace mezi advokátem a jeho klientem. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 62.

66) ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. § 1-156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 54, marg. č. 48.

NOVÁK, Jiří. In: HUSSEINI, Faisal a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1252, marg. č. 36.

67) Pokud je pojem obviněný použit v judikatuře ESLP, je nutné jej vykládat autonomním způsobem ve smyslu Úmluvy. Obviněný ve smyslu trestního řádu však pod tento pojem spadá.

komunikaci s obhájcem požívá zvláštní ochrany podle čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy, jenž stanoví minimální práva obviněného, která jsou součástí práva na spravedlivý proces.⁶⁸

Nezbytnost zajištění nerušené komunikace mezi obhájcem a obviněným ESLP vystihuje v rozsudku S. proti Švýcarsku ze dne 28. 11. 1991, č. 12629/87, 13965/88: „*The Court considers that an accused's right to communicate with his advocate out of hearing of a third person is part of the basic requirements of a fair trial in a democratic society and follows from Article 6 para. 3 (c) (art. 6-3-c) of the Convention. If a lawyer were unable to confer with his client and receive confidential instructions from him without such surveillance, his assistance would lose much of its usefulness, whereas the Convention is intended to guarantee rights that are practical and effective.*“⁶⁹

Lze říci, že komunikaci a soukromí se obecně poskytuje lidskoprávní ochrana na ústavní úrovni, která plyne nejen z vnitrostátních, ale i mezinárodněprávních pramenů práva. Do této ochrany však lze na základě zákona z legitimních důvodů proporcionálně zasáhnout. Ustanovení § 158d odst. 1 v. druhé TŘ stanoví výjimku z těchto oprávněných zásahů, protože komunikace mezi advokátem a osobou, proti které se řízení vede, požívá zvláštní ochrany, která je důležitým prvkem práva na účinnou obhajobu. Smyslem tohoto práva a potažmo § 158d odst. 1 v. druhé TŘ je, aby osoba, proti níž se řízení vede, mohla maximálně efektivně využít právní pomoci advokáta, který má potřebné odborné znalosti a zkušenosti pro její zastupování v trestním řízení. Nezbytným předpokladem plného využití právní pomoci obhájce je, aby probíhající komunikace byla důvěrná a nerušená, přičemž tento požadavek neplatí pouze u obviněného, ale už před zahájením trestního stíhání.

2. 1. 4. Okamžik vzniku privilegované ochrany

Z účelu a smyslu § 158d odst. 1 v. druhé TŘ a uvedených lidskoprávních souvislostí vyplývá, že není možné zvláštní ochranu komunikace mezi osobou, proti níž se řízení vede, a jejím právním zástupcem omezovat striktně pojmy obhájce a obviněný.

Co se týče pojmu obhájce, ve většině případů půjde v praxi o obhájce zvoleného, který své procesní postavení nabývá k okamžiku uzavření smlouvy o poskytování právních služeb. Je však zcela běžné, že klient s advokátem probírá okolnosti související s případem již v době, kdy smluvní vztah mezi nimi ještě navázán není, kupř. když klient svou situaci popisuje a snaží se zjistit, zdali právní zastoupení potřebuje. Aby byla ochrana komunikace mezi nimi efektivní

68) GŘIVNA, Tomáš. Právo na zachování důvěrné komunikace mezi advokátem a jeho klientem. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 63-64.

69) Rozsudek ESLP ze dne 28. 11. 1991, S. proti Švýcarsku, č. 12629/87; 13965/88, bod 48.

a v souladu s právem na účinnou obhajobu, musí být poskytována již od okamžiku, kdy dochází ke sdělování informací s trestním řízením souvisejících.

Lze tedy přisvědčit názoru, který Ústavní soud vyslovil v nálezu ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 889/10, podle nějž není možné vázat poskytnutí ochrany komunikace na okamžik, kdy se pro orgány činné v trestním řízení stane vznik obhajoby zjevným.⁷⁰ Tuto ochranu je nutné poskytnout již od chvíle, kdy se osoba, proti níž se řízení vede, obrátí na advokáta s žádostí o právní pomoc. Tuto argumentaci podporuje rovněž odborná veřejnost.⁷¹

Osoba, proti níž se řízení vede, pak nabývá postavení obviněného doručením usnesení o zahájení trestního stíhání. Tento okamžik plynoucí z výslovného znění zákona rovněž nelze považovat za vhodný pro ohraničení poskytování zvýšené ochrany pro komunikaci s obhájcem. Pokud by se tato ochrana vztahovala čistě na osobu obviněného, byla by její účinnost značně omezena. Není totiž neobvyklé se již před zahájením trestního stíhání radit s advokátem kupř. o tom, zdali je určité jednání trestněprávně relevantní či jak se vyhnout případnému postihu atp. Má-li být ochrana deklarovaná trestním řádem efektivní, je nutné ji aplikovat i na obdobné situace, jelikož může docházet ke sdělení autoinkriminačních informací. Oficiální oznámení, že daná osoba je trestně stíhána, totiž nezakládá potřebu ochrany její komunikace s obhájcem. Tato potřeba je promítnutím práva na účinnou obhajobu, které však není vázáno na konkrétní fázi trestního řízení a musí být maximálně efektivně realizováno po celou jeho dobu. Z tohoto hlediska by komunikace mezi osobou, proti níž se řízení vede, a jejím obhájcem měla být chráněna již od zahájení provádění úkonů trestního řízení.

Z těchto důvodů nelze souhlasit s ustálenou judikaturou Ústavního soudu, která počátek poskytování zvýšené ochrany striktně spojuje se zahájením trestního stíhání.⁷² Naopak za správný považují přístup Gřivnův, který praví, že se lze: „domnívat, že toto zúžení ochrany je příliš restriktivní, popírá smysl obhajoby, je v rozporu s ústavně zaručeným právem na právní pomoc a s právem na ochranu soukromí, respektování soukromého života. Ochrana důvěrné komunikace není vázána na okamžik zahájení trestního stíhání. Je širší. Pokrývá nejméně celé trestní řízení a patrně i dobu před jeho zahájením.“⁷³

70) Nález Ústavního soudu ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 889/10, bod 25.

71) GŘIVNA, Tomáš. Právo na zachování důvěrné komunikace mezi advokátem a jeho klientem. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 66.

VOSTRÁ Zuzana. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Ochrana základních práv a svobod v trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020, s. 148.

72) Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 1638/14, bod 24.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3142/19, bod 8.

73) GŘIVNA, Tomáš. Právo na zachování důvěrné komunikace mezi advokátem a jeho klientem. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 66.

Lze uzavřít, že ohraničení ochrany komunikace podle § 158d odst. 1 v. druhé TŘ za pomoci pojmů obhájce a obviněný není souladné se smyslem právní úpravy. Trojan uvádí, že tento nedostatek zákona bývá orgány činnými v trestním řízení zneužíván, jelikož dochází ke sledování komunikace osob podezřelých s jejich právními zástupci, přičemž získané informace se následně důkazně využívají. Problém má umocňovat skutečnost, že za účelem umožnění sledování jinak chráněné komunikace dochází k účelovému odkládání zahájení trestních stíhání.⁷⁴

Alternativu vůči tomuto formalistickému přístupu nabízí Šťastný, který vychází ze znění Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/48/EU.⁷⁵ Okamžik, od kterého by měla být chráněna důvěrnost komunikace mezi podezřelým či obviněným a advokátem, váže na subjektivní povědomí příslušné osoby o tom, že se o ni zajímají orgány činné v trestním řízení. Podle tohoto kompromisního řešení není pro poskytnutí ochrany nezbytné zahájení trestního stíhání, avšak je nutné povědomí o činnosti orgánů činných v trestním řízení, která se k příslušné osobě vztahuje. To může vzniknout kupř. při úkonu podle 158 odst. 6 TŘ.⁷⁶

Osobně jsem však zastáncem široké ochrany komunikace advokáta a jeho klienta. Domnívám se, že pouze tento přístup je způsobilý beze zbytku naplnit účel zkoumaného ustanovení. Poskytovaná ochrana musí být širší, než jak vyplývá z výslovného znění zákona, které, jak se domnívám, obsahuje tzv. nepravou otevřenou mezeru.⁷⁷ Jsem názoru, že pokud má být rozsah ochrany souladný se smyslem a účelem právní úpravy, měla by být poskytována již od zahájení úkonů trestního řízení, pokud osoba, proti níž se řízení vede, komunikuje s advokátem, realizuje-li při tom své právo na účinnou obhajobu.

2. 1. 5. Ochrana komunikace osob, proti nimž se řízení nevede

Z výše uvedeného vyplývá, že privilegovaná ochrana podle § 158d odst. 1 v. druhé TŘ by měla být poskytována nad rámec výslovného znění ustanovení i osobám, proti nimž trestní řízení prozatím vedeno není, avšak jsou sledovány policejními orgány. Přirozeně se tak nabízí

74) TROJAN, Lukáš. Nové výzvy advokacie na poli ochrany důvěrného vztahu klienta a advokáta aneb odposlechy a význam pojmu „dočasnost“ v české společnosti. *EPRAVO.CZ Magazine*, 2017, č. 2, s. 9.

VANTUCH, Pavel. Nezákonný odposlech advokáta. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 8, s. 23-24.

75) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/48/EU ze dne 22. 10. 2013, o právu na přístup k obhájci v trestním řízení a řízení týkajícím se evropského zatýkacího rozkazu a o právu na informování třetí strany a právu na komunikaci s třetími osobami a konzulárními úřady v případě zbavení osobní svobody. Úř. Věst. L 294, 6. 11. 2013, s. 8, čl. 2.

76) ŠŤASTNÝ, Ondřej. Limity důvěrnosti komunikace mezi obhájcem a obviněným, respektive advokátem a klientem. *Státní zastupitelství*, 2022, č. 3, s. 36-37.

77) MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 230.

otázka, zdali je možné, aby se působení této ochrany vztahovalo rovněž na osoby, proti nimž není trestní řízení vedeno a ani v dané věci v budoucnu vedeno nebude.

Může se jednat kupř. o osoby, které se na trestné činnosti nepodílely, ale přesto o ní měly vědomosti důležité pro trestní řízení. Tito svědci nejsou nositeli práva na účinnou obhajobu podle čl. 40 odst. 3 LZPS, nýbrž pouze obecného práva na právní pomoc dle čl. 37 odst. 2 LZPS.⁷⁸ Přitom právě právo na účinnou obhajobu bylo úhelným kamenem argumentace ve prospěch rozšíření aplikace zkoumané ochrany.

Domnívám se tedy, že obecně vzato není možné poskytnout ochranu komunikaci mezi svědkem a advokátem, jelikož se nejedná o realizaci práva na účinnou obhajobu. Nicméně mám za to, že existují situace, kdy nebude možné zjištěné informace použít jako důkazy v trestním řízení. Jedná se o případy, na které se vztahuje zákaz výslechu, a na situace, kdy by svědek měl právo odepřít výpověď. Lze si představit, že svědek se radí s advokátem ohledně nadcházející výpovědi a vysvětluje okolnosti případu, aby se ujistil, že je oprávněn odepřít výpověď. Pokud by v takové situaci byl sledován a zjištěné informace byly v řízení použity, jednalo by se o obcházení práva odepřít výpověď obdobným způsobem, jakým by se v případě obviněného jednalo o obcházení zákazu sebeobviňování.

2. 2. Sledování komunikace mezi obhájcem a obviněným

Ustanovení § 158d odst. 1 v. druhé TŘ určuje, že sledování komunikace mezi obhájcem a obviněným není přípustné. Jedná se, jak již bylo popsáno výše, o projev práva na účinnou obhajobu. Gřivna uvádí, že má-li být právo na právní pomoc skutečně účinné, musí být výměna informací mezi obhájcem a obviněným chráněna absolutně. To však platí pouze za předpokladu, že činnost advokáta je vykonávána v souladu se zákonem.⁷⁹ Existují totiž situace, u nichž odborná veřejnost dovozuje, že sledování jinak chráněné komunikace a následné využití zjištěných poznatků je přípustné.

Tyto závěry vycházejí ze skutečnosti, že předmětná ochrana, ač z ní benefitují obě strany komunikace, je poskytována pouze kvůli zájmům obviněného, nikoli obhájce. Ústavní soud uvádí, že komunikace obhájce a obviněného je chráněna ve prospěch klienta, jelikož účelem

78) BAŇOUCH, Hynek. In: WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 818, marg. č. 23.

79) GŘIVNA, Tomáš. Právo na zachování důvěrné komunikace mezi advokátem a jeho klientem. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 62.

§ 158d odst. 1 v. druhé TŘ je právě jeho ochrana.⁸⁰ Obhájci náleží pouze obecná ochrana v rovině práva na soukromí.⁸¹

Důvodem pro sledování komunikace advokáta a jeho klienta tedy může být podezření na trestnou činnost advokáta, jsou-li splněny ostatní zákonné podmínky pro jeho realizaci. Ústavní soud v usnesení ze dne 14. 4. 2020, sp. zn. I. ÚS 2606/18, vyřkl, že: „*eventuální páčání trestné činnosti advokátem, a to jak ke škodě klienta nebo ke škodě jiných osob ve spolupachatelství s klientem, totiž není možné považovat za poskytování právních služeb, a v takovém případě není ani možné poskytovat této činnosti jakoukoli ochranu.*“⁸² V takovém případě může být komunikace nejen podrobena sledování, ale rovněž může docházet k pořizování záznamů, které lze jakožto důkazní prostředky použít v trestním řízení, což může kolidovat se zájmy obviněného. Proto se níže pokusím zodpovědět následující výzkumnou otázku:

4) *V jaké míře by měl být chráněn obviněný, je-li do soukromí jeho komunikace s obhájcem zasahováno sledováním z důvodu trestné činnosti obhájce?*

2. 2. 1. Diferencovaný přístup k ochraně obviněného

Je-li komunikace obhájce a obviněného sledována z důvodu podezření na trestnou činnost advokáta, dochází pochopitelně rovněž k zásahům do práv obviněného. Domnívám se, že míra ochrany, která by v takovém případě obviněnému měla být poskytnuta, se může lišit podle okolností případu.

V úvahu připadá situace, kdy obhájce a obviněný páchají trestnou činnost společně. Gřivna uvádí, že za těchto okolností ochrana nepřísluší ani advokátu, ani jeho klientu. Vztah mezi nimi je v takovém případě pouze formální a není důvodem pro poskytnutí ochrany.⁸³ S tímto tvrzením souhlasím a domnívám se, že ve stanoveném případě je namístě, aby byla obviněnému i obhájci poskytnuta pouze obecná ochrana plynoucí z práva na soukromí. Úprava § 158d odst. 1 v. druhé TŘ má totiž sloužit k realizaci práva na účinnou obhajobu. V dané situaci však tohoto účelu není dosahováno a není žádoucí, aby privilegovaná ochrana komunikace byla používána jako zástěrka pro nerušené dorozumívání mezi pachateli trestné činnosti. Rovněž přichází v úvahu, že by advokát v případném řízení mohl nabýt postavení obviněného, protože by v souladu s § 35 odst. 2 TŘ nemohl být obhájcem svého klienta.

80) Nález Ústavního soudu ze dne 3. 1. 2017, sp. zn. III. ÚS 2847/14, bod 24.

81) GŘIVNA, Tomáš. Právo na zachování důvěrné komunikace mezi advokátem a jeho klientem. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 63.

82) Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 4. 2020, sp. zn. I. ÚS 2606/18, část IV.

83) GŘIVNA, Tomáš. Právo na zachování důvěrné komunikace mezi advokátem a jeho klientem. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 63.

Domnívám se, že přístup by měl být odlišný v případě, že bude existovat podezření na trestnou činnost advokáta, na niž se jeho klient nepodílí. Ústavní soud však tyto situace směřuje, jelikož „*vyklučuje možnost poskytovat jakoukoli ochranu komunikaci a jiným informacím souvisejícím s páčáním trestné činnosti samotným advokátem, a to jak ke škodě klienta nebo ke škodě jiných osob ve spolupachatelství s klientem, jelikož trestnou činnost advokáta není možné považovat za poskytování právních služeb.*“⁸⁴ Situace, kdy budou policejní orgány sledovat komunikaci mezi obhájcem a obviněným kvůli podezření na trestnou činnost advokáta, která však nesouvisí s trestnou činností obviněného, nebudou patrně v praxi příliš časté. Přesto si lze představit kupř. případ, kdy bude obhájce poskytovat klientu zavádějící právní rady a kdy jej tedy bude uvádět v omyl, aby mohl vykonávat nepotřebné úkony, které nejsou v zájmu obviněného, a tím se mohl obohatit.

Mám za to, že uvedený přístup Ústavního soudu může obstát ve vztahu k advokátu, který při komunikaci s klientem není nositelem práva na účinnou obhajobu. Klient však nemůže být zbaven své privilegované ochrany z důvodu, že jeho obhájce je podezřelý z páčání trestné činnosti. Pokud by tedy komunikace mezi těmito subjekty byla sledována a zaznamenávána, lze připustit použití získaných materiálů v řízení vedeném proti advokátovi, nikoli však použití v trestní věci klienta. Tento názor nachází oporu v judikatuře ESLP. Podle rozhodnutí ve věci *Versini-Campinchi a Crasnianski proti Francii* lze narušit soukromí komunikace obhájce a obviněného, pokud je dáno podezření o trestné činnosti advokáta, není-li přitom zasazeno do práva obviněného na obhajobu.⁸⁵

Je možné shrnout, že podezření na trestnou činnost páchanou advokátem je za splnění zákonných podmínek legitimní příčinou pro narušení důvěrnosti komunikace obhájce a obviněného sledováním. Důvodem je, že ochrana komunikace se poskytuje čistě ve prospěch obviněného. Obhájce je tak na základě § 158d odst. 1 v. druhé TŘ chráněn pouze jako vedlejší produkt ochrany obviněného, pročez je možné do jeho práv sledováním zasáhnout. Domnívám se však, že ve vztahu k obviněnému je nutné zastávat diferencovaný přístup. Pokud je trestná činnost páchána obhájcem a obviněným v součinnosti, nepřísluší zvláštní ochrana žádnému z nich, jelikož vztah mezi subjekty v takovém případě vůbec neodpovídá realizaci právní pomoci. Pokud však trestná činnost obhájce s případem obviněného nesouvisí, je nutné ochranu podle § 158d odst. 1 v. druhé TŘ obviněnému jednostranně poskytnout. I když tedy dojde ke

84) Nález Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2019, sp. zn. II. ÚS 3533/18, bod 21.

85) Rozsudek ESLP ze dne 16. 6. 2016, *Versini-Campinchi a Crasnianski proti Francii*, č. 49176/11 (publikováno v PEJCHALOVÁ GRÜNVALDOVÁ, Vladimíra. K odposlechům komunikace mezi advokátem a klientem. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 12, s. 60.)

sledování jeho komunikace s obhájcem, nesmí se pořízené záznamy v žádné podobě stát součástí spisu v jeho věci a získané poznatky nesmí být použity v řízení proti němu. Na základě zjištěných informací potažmo není přípustné ani zahájit trestní stíhání klienta.

2. 3. Ničení záznamů obsahujících komunikaci mezi obhájcem a obviněným

Posledním tématem, jemuž bych se v rámci zkoumané problematiky chtěl věnovat, je ničení záznamů s obsahem komunikace mezi obhájcem a obviněným. Ustanovení § 158d odst. 1 v. druhé TR stanoví, že záznamy pořízené policejním orgánem, které narušují soukromí komunikace obhájce a obviněného je nutné zničit. Konkrétně se jedná o záznamy obrazové, zvukové i jiné.⁸⁶ Za problematický aspekt právní úpravy považují, že postup orgánů činných v trestním řízení v této záležitosti není blíže upraven. V následující podkapitole bych proto chtěl zodpovědět následující výzkumnou otázku:

5) Kdy má dojít ke zničení záznamů pořízených při sledování, které obsahují komunikaci mezi obhájcem a obviněným?

2. 3. 1. Nebezpečí plynoucí z nedostatků právní úpravy

Vzhledem k nedostatečné úpravě v § 158d odst. 1 v. druhé TR se nabízí možnost inspirovat se při řešení nejasností v § 158d odst. 8 TR. Toto ustanovení se zabývá ničením záznamů pořízených při sledování osob a věcí, které neobsahují informace důležité pro trestní řízení. Bohužel ani na tomto místě zákon neurčuje dobu, po které má ke zničení záznamů dojít, což je cílem kritiky odborné veřejnosti.⁸⁷

Skutečnost, že není přesně vymezen okamžik, kdy má dojít ke zničení záznamů obsahujících komunikaci mezi obhájcem a obviněným, může přispívat k popírání účelu zkoumaného ustanovení. Tato komunikace by v první řadě vůbec neměla být sledována. Pokud však k jejímu sledování dojde, mají být pořízené záznamy zničeny a nabyté poznatky nesmějí být použity. Z toho je patrná vůle zákonodárce minimalizovat dopady na průběh trestního řízení. Pokud však trestní řád nestanoví, kdy má dojít ke zničení pořízených záznamů, zvyšuje se riziko, že bude odkládáno. V důsledku toho se rovněž zvyšuje nebezpečí, že se zjištěnými poznatky se seznámí další osoby. I když pak nedojde k oficiálnímu použití těchto informací, mohou ovlivnit další postup orgánů činných v trestním řízení.

86) ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157-314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2005, marg. č. 11.

87) GRIVNA, Tomáš. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. 1. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 325.
JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 7-8, s. 18.

Unie obhájců ČR pak varuje, že nedochází k řádnému ničení pořízených záznamů v souladu s trestním řádem. Unie provedla dílčí průzkum týkající se zejména ničení záznamů podle § 88 odst. 7 TŘ, podle kterého policejní orgány neničí podstatné množství záznamů, jenž neobsahují informace relevantní pro trestní řízení. V návaznosti na toto zjištění Unie upozornila, že je pravděpodobné, že policejní orgány nedodržují rovněž povinnost ničit záznamy ze sledování osob a věcí podle § 158d odst. 8 TŘ.⁸⁸ Ač se předmětné stanovisko nevyjadřuje přímo k ničení záznamů podle § 158d odst. 1 v. druhé TŘ, je namístě obezřetnost. Absence určení okamžiku, kdy mají policejní orgány splnit svou povinnost, může přispět k riziku, že ke zničení záznamů nedojde vůbec.

2. 3. 2. Určení okamžiku, kdy mají být záznamy zničeny

Právní nauka se určení okamžiku, kdy mají být správně ničeny záznamy pořízené při sledování komunikace mezi obhájcem a obviněným, mnoho nevěnuje. Připomínky bývají mířeny vůči obecnému § 158d odst. 8 TŘ.⁸⁹ Gřivna s ohledem na nedostatky právní úpravy § 158d TŘ uvažuje nad tím, zdali je lze odstranit analogickou aplikací § 88 TŘ či jestli je na místě uvažovat nad novelizací ustanovení. S ohledem na požadavek předvídatelnosti právní úpravy se přiklání k variantě novelizační.⁹⁰ Tento závěr je pochopitelný vzhledem ke skutečnosti, že úprava § 158d TŘ skýtá mnohé nedostatky. Domnívám se však, že pokud se jedná čistě o určení okamžiku, kdy mají být ničeny záznamy pořízené při sledování komunikace mezi obhájcem a obviněným, není nutně zapotřebí ani novelizace ustanovení, ani analogické aplikace úpravy odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu.

Ustanovení § 158d odst. 1 v. druhé TŘ praví, že pokud policejní orgán při sledování zjistí, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, je povinen záznam s obsahem této komunikace zničit, avšak neurčuje, kdy přesně má policejní orgán splnit svou povinnost. Vymezení tohoto okamžiku je stále výkladem práva, jelikož dle teorie tří oblastí pojmu⁹¹ se jedná o odstraňování nejasností v mezích jazykového významu ustanovení. Nejde tak o nalézání práva *praeter verba legis*, kdy by bylo záhodno použít analogii.

88) Unie obhájců České republiky. *Stanovisko unie obhájců ČR č. 3/2021 k ničení odposlechů podle § 88 odst. 7 trestního řádu* [online]. Praha: Unie obhájců České republiky, 2021. Dostupné z: <https://www.uocr.cz/stanoviska/stanovisko-unie-obhajcu-cr-c-3-2021-k-niceni-odposlechu-podle-%c2%a7-88-odst-7-trestniho-radu/>.

89) SKALICKÁ, Veronika. Není odposlech jako odposlech. *Trestněprávní revue*, 2022, roč. 21, č. 1, s. 31-32. GŘIVNA, Tomáš. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. 1. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 325.

90) Tamtéž.

91) MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 212-213.

Smyslem a účelem ničení předmětných záznamů je realizace práva na účinnou obhajobu, jejímž prvkem je právo na nerušenou komunikaci obviněného se svým obhájcem. Záznamy komunikace, která měla být ryze soukromá, je tak nutné zničit co nejdříve, aby se s nimi seznámilo se nejméně osob a aby jejich případný dopad na trestní řízení byl co nejmenší. Z tohoto důvodů zastávám názor, že záznamy by měly být zničeny bez zbytečného odkladu poté, co policejní orgán zjistí, že obsahují komunikaci mezi obhájcem a obviněným.

3. Souhlas s provedením sledování

Tato kapitola bude věnována problematice ustanovení § 158d odst. 6 TŘ, které praví, že: *„Bez splnění podmínek podle odstavců 2 a 3 lze sledování provést, pokud s tím výslovně souhlasí ten, do jehož práv a svobod má být sledováním zasahováno. Je-li takový souhlas dodatečně odvolán, sledování se neprodleně zastaví.“*

Nejprve vymezím pojem souhlasu s realizací sledování osob a věcí. Dále se budu zabírat otázkou, kdo je osobou oprávněnou k jeho udělení. Následně budou rozebrány důsledky a přípustnost takového postupu. Rovněž se budu zabývat formou a náležitostmi souhlasu dle § 158d odst. 6 TŘ. Závěrem bude pozornost věnována problematice dodatečného odvolání souhlasu. V neposlední řadě se pokusím zodpovědět jednu ze stanovených výzkumných otázek, a sice zdali:

6) Je možné sledování podle § 158d odst. 6 TŘ vykonat bez povolení státního zástupce, potažmo soudce, pokud je zasahováno i do práv jiné osoby než té, která s provedením sledování výslovně souhlasila?

3. 1. Udělení souhlasu

Považuji za vhodné se na začátku této kapitoly věnovat terminologii. V § 158d odst. 2 až 5 TŘ zákonodárce používá pojem *povolení*. Povoláním se v tomto kontextu rozumí úkon orgánů činných v trestním řízení, jenž je podmínkou pro provedení sledování. Termín *souhlas*, který je použit v § 158d odst. 6 TŘ, pak znamená souhlas soukromé osoby s provedením sledování, kterým bude zasahováno do jejích práv a svobod. Ač by se tedy na první pohled mohlo zdát, že pojmy *povolení* a *souhlas* mají synonymický význam, z hlediska zákonné terminologie je nutné je důsledně odlišovat.

Písemné povolení státního zástupce je podmínkou pro realizaci sledování, kterou stanoví § 158d odst. 2 TŘ. Pro provedení sledování podle § 158 odst. 3 TŘ je pak podmínkou předchozí povolení soudce. Rozdílný standard pro udělení těchto povolení odůvodňuje obecně nižší intenzita zásahů do soukromí a rovněž větší potřeba flexibility při sledování podle § 158d odst. 2 TŘ.⁹² Bližší požadavky na formu a náležitosti těchto povolení upravuje § 158d odst. 4 TŘ. Jejich účelem je zajistit, aby předmětný operativně pátrací prostředek nebyl nadužíván a zneužíván, tedy aby každé jeho použití bylo odůvodněné a limitované. Jedná se totiž, jak již bylo uvedeno výše, o nástroj s potenciálem invazivně zasahovat do základních lidských práv a svobod, a to zejména jde-li o sledování podle § 158d odst. 3 TŘ.

92) ŠČERBA, Filip. Pravomoc soudce pro přípravné řízení. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 3, s. 128.

Pokud však osoba, do jejíž práv a svobod má být sledováním zasahováno, s realizací úkonu souhlasí, není dle § 158d odst. 6 TŘ splnění výše uvedených podmínek více třeba. Povolení státního zástupce ani soudce se proto v takovém případě nevydává⁹³ a logicky nedochází ani k předchozímu podání příslušných žádostí. Účelem této úpravy je poskytnout příslušným osobám možnost, aby o zásazích do svých práv a svobod rozhodovaly autonomně, pokud tedy není nezbytné právě před těmito osobami sledování utajit. Důsledkem pak může být urychlení provedení sledování osob a věcí, jelikož nedochází k časové prodlevě při komunikaci mezi orgány činnými v trestním řízení. Dále nastává zjednodušení celého postupu, neboť není potřebné podávat žádosti a vydávat povolení, čímž je činnost orgánů činných v trestním řízení do jisté míry ulehčena.

Níže bude popsáno, které osoby jsou oprávněné k poskytnutí souhlasu s provedením sledování. Rovněž bude uvedeno, vůči komu by jej měly projevit. Dále se budu věnovat otázce, v jakých případech je udělení takového souhlasu přípustné. Závěrem shrnu, jaké jsou důsledky postupu podle § 158d odst. 6 TŘ.

3. 1. 1. Osoba oprávněná k udělení souhlasu

Ustanovení § 158d odst. 6 TŘ praví, že souhlas s provedením sledování podle § 158d odst. 2 či 3 TŘ může poskytnout ten, do jehož práv a svobod má být zasahováno. Oprávněnou osobou tak je ten, kdo má být sledován, či ten, jenž oprávněně disponuje věcí, která má být předmětem sledování.⁹⁴ Lze si tak představit jednak situace, kdy bude sledovací technikou „osazena“ osoba sama, jednak případy, kdy budou sledovací prostředky použity ke sledování věci či určitého prostoru. Může se jednat o interiéry budov či venkovní prostranství, v úvahu však připadají i jiné možnosti, jako je třeba odposlech v osobním automobilu.

Mezi případy, u kterých může být dán souhlas oprávněné osoby s provedením sledování, se předně řadí situace, kdy bude osoba, do jejíž práv a svobod má být zasahováno, v postavení poškozeného. Takový scénář si lze představit kupř. při vydírání,⁹⁵ podvodné trestné činnosti či při trestných činech nebezpečného vyhrožování nebo nebezpečného pronásledování. Další možností je souhlas osoby, vůči níž trestněprávně relevantní jednání směřuje, aniž by byla v postavení poškozeného, která se rozhodne s orgány činnými v trestním řízení spolupracovat. Mohlo by se jednat např. o osobu, jíž je nabízen úplatek při trestném činu podplácení, či

93) LATA, Jan. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. I. díl. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1197, marg. č. 21.

94) Tamtéž.

ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157-314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2009, marg. č. 30.

95) Tamtéž.

o osobu, které je nabízena omamná látka při trestném činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy.

Ze znění zákona neplyne, vůči komu by měla oprávněná osoba svůj souhlas s realizací sledování projevít. Domnívám se, že nejschůdnější možností je jednání přímo s policejními orgány, které jsou dle § 158b odst. 1 písm. b) TŘ oprávněny k použití operativně pátracích prostředků, a tedy i sledování. Nelze však vyloučit ani poskytnutí souhlasu státnímu zástupci, který podle § 174 odst. 1 TŘ v přípravném řízení dozírá nad zachováním zákonnosti a je jeho pánem. Poslední a rovněž nejméně pravděpodobnou možností je vyjádření souhlasu vůči soudci činnému v přípravném řízení.

V závěru této části práce se jeví jako vhodné vyjádřit se k okolnostem, kdy přicházejí v úvahu různé osoby, které by mohly souhlas s provedením sledování poskytnout. Lze si představit kupř. situaci, kdy k odposlechu bytového prostoru poskytne souhlas nájemce, nikoli však vlastník bytu, či složitější případ, který může čítat i více osob, např. vlastníka budovy, jejího pronajímatele, který je zaměstnavatelem, a zaměstnance, který v jedné z kanceláří pracuje. Je pak otázkou, která z osob je oprávněna k poskytnutí souhlasu, a jestli je její souhlas dostačující, pokud ostatní osoby souhlas neposkytly.

Formulace § 158d odst. 6 TŘ udává, že souhlas může udělit osoba, do jejíž práv a svobod má být zasazeno. Pod tato blíže nespecifikovaná práva a svobody lze jistě zahrnout výčet dle § 158d odst. 3 TŘ a obecně vzato se bude jednat zejména o právo na soukromí v různých jeho podobách. Právě zásah do těchto práv a svobod by měl být měřítkem pro určení, kdo je osobou oprávněnou pro udělení souhlasu. Pokud tedy v bytové jednotce žije nájemce, stěžejní bude právě jeho souhlas, jelikož dojde primárně k zásahu do jeho práva na soukromí, nikoli souhlas vlastníka nemovité věci. Dále si lze představit i situace, kdy bude relevantním způsobem zasahováno do práv a svobod více osob. Kupř. při sledování v prostorách kanceláře se může jednat jak o zásah vůči zaměstnanci, tak vůči zaměstnavateli. V takovém případě jsou nutné souhlasy všech dotčených osob, popř. odpovídající povolení.

3. 1. 2. Přípustnost udělení souhlasu

V této části práce bude pozornost soustředěna otázku, v jakých případech je udělení souhlasu s provedením sledování přípustné. Ustanovení § 158d odst. 6 TŘ k tomuto stanoví pouze tolik, že pokud s tím výslovně souhlasí ten, do jehož práv a svobod má být sledováním zasahováno, je možné sledování provést bez splnění podmínek podle § 158d odst. 2 a 3 TŘ.

Ze znění zákona tedy lze bezpečně dovodit, že je-li souhlas oprávněnou osobou poskytnut, je přípustné provést sledování podle § 158d odst. 2 TŘ, při nichž dochází

k pořizování záznamů, a rovněž podle § 158 odst. 3 TŘ, při kterých má být sledováním zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků. Tento závěr potvrzuje i odborná literatura.⁹⁶ Dále v úvahu připadá provedení prostého sledování podle § 158d odst. 1 TŘ. To nevyžaduje ani povolení státního zástupce, ani povolení soudce, udělení souhlasu tedy pro jeho realizaci není nutné. Jako takové však provedení prostého sledování ani nikterak nebrání. Lze tedy uzavřít, že je-li udělen souhlas dle § 158d odst. 6 TŘ, je možné provést všechny tři druhy sledování, s čímž odborná literatura rovněž souhlasí.⁹⁷

Realizace sledování podle výše uvedených ustanovení není limitována výčtem konkrétních trestných činů, při nichž by přicházela v úvahu. Je však nutné mít na paměti omezení, která stanoví § 158b odst. 1 a 2 TŘ. Tato ustanovení určují, že operativně pátrací prostředky lze používat výhradně v řízeních o úmyslných trestných činech, a to nelze-li zjistit potřebné skutečnosti jiným způsobem. Přirozeně se nabízí otázka, zdali pro provedení sledování na základě souhlasu osoby, do jejíž práv a svobod má být zasahováno, postačí obecné podezření na úmyslnou trestnou činnost, či jestli je nutné podezření na určité kvalifikovaný úmyslný trestný čin.

Domnívám se, že omezit možnost provedení sledování podezřením na přesně kvalifikovaný trestný čin by bylo příliš restriktivní. V aplikační praxi může docházet k situacím, kdy okolnosti sice budou nasvědčovat tomu, že dochází či má dojít k úmyslné trestné činnosti, avšak její konkrétní podoba nebude jistá. Lze si představit případ, kdy pracovník stavebního úřadu nebude chtít povolit určitý záměr, načež ho kontaktuje developer, který mu sdělí, že zítra se za ním zastaví velice přesvědčiví pánové, po jejichž návštěvě jistě změní názor. Ač vzniká podezření, že by mohlo dojít k trestné činnosti, nelze bezpečně určit, jestli se bude jednat o trestný čin vydírání či třeba o trestný čin podplacení. Proto by pro realizaci sledování se souhlasem oprávněné osoby mělo dostačovat důvodné podezření na úmyslnou trestnou činnost.

I přes poskytnutí souhlasu oprávněnou osobou je však nezbytné dbát na to, aby podezření na úmyslnou trestnou činnost, byť nemusí být přesně trestněprávně kvalifikována, bylo dostatečně konkretizováno. Mezi sledovanou osobou, věcí či prostředím a zájmovou trestnou

96) LATA, Jan. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. I. díl. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1197, marg. č. 21.

97) ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157-314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2009, marg. č. 29.

činností rovněž musí existovat konkrétní odůvodněná spojitost, na čemž se shoduje aplikační praxe i odborná veřejnost.⁹⁸

3. 2. Forma souhlasu a otázky související

V této podkapitole se budu zabývat požadavky, které pro udělení souhlasu s provedením sledování z hlediska formy stanoví zákon, a otázkami souvisejícími. Předně bude pozornost věnována problematice výslovnosti souhlasu a dále zhodnotím, jaké formy jsou pro udělení souhlasu přípustné. V návaznosti na tato témata se pokusím vymezit, jaké by měly být náležitosti souhlasu s realizací sledování, a budu se věnovat možnosti dodatečného udělení takového souhlasu.

3. 2. 1. Výslovnost souhlasu

Ustanovení § 158d odst. 6 TRŘ určuje, že souhlas s provedením sledování musí být poskytnut výslovně. Formu souhlasu toho, do jehož práv a svobod má být sledováním zasahováno, však nestanoví. Odborná literatura k tomuto tématu pouze uvádí, že z důvodu požadavku výslovnosti není možné uvažovat o souhlasu konkludentním.⁹⁹

Souhlas je jednostranným právním jednáním, přičemž právní jednání může nabývat podoby výslovné či konkludentní.¹⁰⁰ V odborné literatuře však neexistuje jednoznačná shoda, jak výslovné a konkludentní právní jednání odlišovat. Častějším náhledem na problematiku je, že výslovná jednání jsou provedena za použití slov, např. písemně, ústně či ve znakovém jazyce, kdežto konkludentní jsou jednání ostatní, tedy bez použití slov, např. pokývání hlavou, ukázání prstem apod.¹⁰¹

Existuje však i odlišný přístup, podle něž lze za výslovné považovat jednání, které primárně směřuje k vyjádření vůle právně jednat, kdežto konkludentní jednání definuje jako jednání, jehož základním účelem naopak takový projev vůle není. V tomto případě může být i gesto rukou, projevuje-li nepochybně vůli právně jednat, výslovným jednáním.¹⁰²

98) JELÍNEK, Milan. Ústavní meze prostorových odposlechů ke sledování osob a věcí podle § 158d trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 5, s. 32.

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. II. ÚS 2806/08, bod 27.

99) ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157-314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2009, marg. č. 29.

100) HANDLAR, Jiří. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 303–654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1741, marg. č. 3.

101) Tamtéž, marg. č. 3–4.

BERAN Vladimír. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 607, marg. č. 5-6.

102) MELZER Filip. In: MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek III. § 419-654*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 514, marg. č. 16.

Domnívám se, že v mezích trestního práva je vhodnější přiklonit se k první variantě, která vykládá podstatu výslovného právního jednání restriktivněji. Na základě souhlasu poskytnutého podle § 158d odst. 6 TŘ mohou orgány činné v trestním řízení citelným způsobem zasahovat do práv a svobod příslušných osob. V takovém případě se nejeví jako rozumné, aby byly meze způsobu poskytnutí souhlasu širší, než je nutné. Ostatně, jak bude podrobněji rozebráno níže, ani ty druhy výslovného právního jednání, o jejichž povaze nepanují pochyby, nejsou dle mého názoru všechny bez dalšího vhodné pro udělení souhlasu s provedením sledování.

3. 2. 2. Forma souhlasu

Forma souhlasu toho, do jehož práv a svobod má být sledováním zasahováno, není v § 158d odst. 6 TŘ vymezena. Ustanovení určuje pouze to, že souhlas musí být poskytnut výslovně, což bylo rozebráno výše. S ohledem na to jsou pro poskytnutí souhlasu s realizací sledování přípustné formy ústní a písemná. Odborná literatura pak favorizuje písemnou, ovšem implicitně připouští, že není jedinou přijatelnou formou.¹⁰³

Ústní forma se sama o sobě pro udělení souhlasu nejeví jako příliš praktická. Ačkoli postačuje k tomu, aby byl souhlas jednoznačně sdělen, neposkytuje bez dalšího možnost prokázat poskytnutí souhlasu i v budoucnu a není s to zachytit jeho náležitosti. To může být problematické kupř. v situaci, kdy by souhlas byl dodatečně odvolán. Tehdy je podle § 158d odst. 6 TŘ nutné sledování neprodleně zastavit, avšak do té doby pořízené záznamy lze patrně v trestním řízení jako důkazní prostředky použít.¹⁰⁴ Pokud by však nebylo možné prokázat, zda a kdy byl souhlas udělen, bylo by použití těchto záznamů značně ztíženo. Tato negativa lze odstranit tím, že o poskytnutí souhlasu v ústní formě je orgánem činným v trestním řízení pořízen protokol, což je postup souladný s § 59 odst. 1 TŘ. Výše uvedené platí rovněž pro udělení souhlasu ve formě znakového jazyka.

Co se písemné formy týče, souhlasím se závěrem, že se jedná o formu pro poskytnutí souhlasu nejvhodnější. Může totiž udělení souhlasu a okamžik, kdy k tomu došlo, prokázat i v budoucnu, a to se zachycením všech náležitostí. Písemná forma tak netrpí problémy, které se týkají souhlasu poskytnutého ve formě ústní.

Domnívám se, že u ústní i písemné formy je důležité, aby byla jednoznačně prokázána totožnost osoby, která souhlas poskytla. Pokud je souhlas projeven bezprostředně vůči orgánu

103) LATA, Jan. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. I. díl. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1197, marg. č. 21.

104) K tomu blíže v části 3. 4. *Dodatečné odvolání souhlasu*

činnému v trestním řízení, ať už ústně či písemnou prostou formou, měla by být oprávněná osoba ztotožněna. Při udělení souhlasu, u nějž není oprávněná osoba osobně přítomna u orgánu činného v trestním řízení, k tomu může sloužit elektronický podpis, který nesporně prokazuje totožnost podepsané osoby.¹⁰⁵ Obdobný efekt může mít i doručení prostřednictvím datové schránky, u nějž se pak již elektronický podpis nevyžaduje.¹⁰⁶ Jako další přípustná varianta se jeví písemné podání opatřené úředně ověřeným podpisem. Naopak jako nevhodné se zdá projevení souhlasu telefonicky.¹⁰⁷

3. 2. 3. Dodatečné udělení souhlasu

S ohledem na výše uvedené se nabízí otázka, zdali požadavek zákonodárce na výslovné udělení souhlasu oprávněné osoby s realizací sledování zamezuje tomu, aby byl takový souhlas poskytnout dodatečně. Zákonná ustanovení výslovnou odpověď neobsahují. Odborná literatura k této problematice uvádí pouze tolik, že požadavek výslovného souhlasu dodatečné udělení souhlasu vylučuje.¹⁰⁸

S názorem odmítajícím přípustnost dodatečného udělení souhlasu lze být zajedno. Důvodem pro tento závěr je skutečnost, že jak u běžného postupu, kdy je nutné před realizací sledování požádat o vydání povolení, tak u postupu dle § 158d odst. 6 TŘ, kdy je provedení sledování podmíněno tím, že s ním oprávněná osoba souhlasí, je znatelný požadavek zákonodárce, aby byly zásahy do práv a svobod sledovaných osob ospravedlněny předem. Takový postup je souladný se zásadou zdrženlivosti při postupu orgánů činných v trestním řízení, která je zakotvena v § 2 odst. 4 TŘ.

Výslovnou výjimku z tohoto přístupu stanoví § 158d odst. 5 TŘ, který v případě, kdy věc nesnese odkladu, umožňuje zahájit sledování i bez povolení. Není tedy nutné získat povolení předem, avšak zákonodárce tento případ omezuje pouze na sledování podle § 158d odst. 2 TŘ,¹⁰⁹ tedy na situaci, kdy není potenciální zásah do práv a svobod osob natolik intenzivní jako v případech dle § 158d odst. 3 TŘ. Policejní orgán je pak povinen o vydání povolení bezodkladně požádat, přičemž jeho získání je omezeno krátkou lhůtou. Nedojde-li

105) ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. § 1-156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 660, marg. č. 4.

106) BOHUSLAV, Lukáš. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. I. díl. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 477, marg. č. 5.

107) Tamtéž, marg. č. 6.

108) ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157-314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2009, marg. č. 29.

109) Tamtéž, s. 2008, marg. č. 25.

LATA, Jan. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. I. díl. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1196, marg. č. 16.

k němu, je sledování okamžitě ukončeno a pořízené záznamy jsou zničeny. Možnost dodatečně získat souhlas oprávněné osoby pak není stanovena vůbec.

Je tedy patrný velmi restriktivní postoj zákonodárce k postupu dle § 158d odst. 5 TŘ. Domnívám se proto, že není vhodné jej rozšiřovat způsobem, který v trestním řádu nemá oporu. Závěrem lze dodat, že zpětné ospravedlnění již zahájeného sledování neodpovídá účelu § 158d odst. 6 TŘ. Tato úprava má sloužit k tomu, aby oprávněná osoba měla možnost předem poskytnout podklad pro zásah do svých práv a svobod, je-li jí to po vůli. Pokud však již k zásahu došlo, nelze tohoto účelu více dosáhnout.

3. 2. 4. Náležitosti souhlasu

Zákon výslovně žádné zvláštní náležitosti souhlasu osoby, do jejíž práv a svobod má být sledováním zasahováno, nestanoví. Domnívám se, že na souhlas se sledováním je co do obecných náležitostí aplikovatelný § 59 odst. 3 TŘ. Šámal a Gřivna uvádí, že obsahem podání „*může být návrh, žádost, opravný prostředek nebo jiný podnět.*“¹¹⁰ Bohuslav k tomuto dodává, že „*jeho podstatou je žádost, návrh, opravný prostředek, zpráva či sdělení důležité pro trestní řízení.*“¹¹¹ Odborná literatura tedy neuvádí, že obsahem podání může být i souhlas, ovšem shoduje se na tom, že podáním se rozumí obecně podnět k úkonu v trestním řízení.¹¹² Dle mého názoru lze souhlas oprávněné osoby považovat za podnět k provedení úkonu, v tomto případě sledování. Tento závěr patrně potvrzuje i judikatura, která § 59 TŘ aplikuje kupř. na souhlas s přečtením protokolu o výslechu svědka v hlavním líčení.¹¹³

Ustanovení § 59 odst. 3 TŘ tedy stanoví, že: „*musí být z podání patrné, kterému orgánu činnému v trestním řízení je určeno, kdo jej činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno.*“ Co se týče náležitosti, že z podání musí být patrné, kterému orgánu činnému v trestním řízení je určeno, mělo by dle odborné literatury být uvedeno označení takového orgánu, a to včetně jeho adresy.¹¹⁴ Náležitost, kdo podání činí, by pak měla obsahovat jednoznačnou identifikaci osoby oprávněné k udělení souhlasu. Které věci se souhlas týká, lze

110) ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. § 1-156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 660, marg. č. 1.

111) BOHUSLAV, Lukáš. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. I. díl. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 476, marg. č. 1.

112) Tamtéž.

ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. § 1-156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 660, marg. č. 1.

113) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 4. 1997, sp. zn. 1 To 5/97 (publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, roč. 1998, č. 3, s. 127).

114) ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. § 1-156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 662, marg. č. 7.

jednoduše vyjádřit uvedením spisové značky či čísla jedacího, popř. nejsou-li tyto údaje známy, je možné věc identifikovat popsáním skutkového stavu atp.¹¹⁵

V neposlední řadě je nutné uvést, jakého cíle má podání dosáhnout. V tomto případě je vhodné jednoznačně vyjádřit, že se jedná o souhlas s realizací sledování. Rovněž by mělo být uvedeno, zdali se má jednat o odposlech cílený na osobu či na věc. Při první eventualitě by osoba, která má být odposlouchávána, měla být shodná s osobou souhlas poskytující a měla by už z toho titulu být jednoznačně identifikována. V případě druhém by měla být bezpečně určena věc, na níž bude sledování zaměřeno, popř. prostředí, které jím bude monitorováno.

Rovněž je možné stanovit dobu, po níž bude sledování prováděno. Domnívám se, že je nanejvýš vhodné tuto otázku v rámci souhlasu vypořádat, přičemž přinejmenším v některých případech tomu tak v aplikační praxi skutečně bývá.¹¹⁶ Délka trvání sledování je totiž jedním z jeho klíčových aspektů, přičemž důležitost časové vymezenosti a limitace lze dovodit již ze slov zákona. Ustanovení § 158d odst. 4 TŘ určuje, že sledování je možné povolit nejdéle na šest měsíců. Pro jeho prodloužení se pak vyžaduje nová odůvodněná žádost. Zjevnou potíží v případě nestanovení doby platnosti souhlasu je potenciální časová neomezenost závažného zásahu do práv a svobod sledované osoby. Ta je sice limitována možností oprávněné osoby souhlas kdykoli dodatečně odvolat, avšak předchozí určení doby trvání sledování se zdá být vhodnější možností.

3. 3. Zásahy do práv a svobod dalších osob

Zákon stanoví, že pro postup podle § 158d odst. 6 TŘ je nutný výslovný souhlas toho, do jehož práv a svobod má být sledováním zasahováno. Neupravuje však otázku, je-li možné na základě takového souhlasu zasahovat rovněž do práv a svobod osob, které takový souhlas neudělily, popř. u kterých osob takové jednání přípustné je a u kterých nikoli. Odborná literatura k tomuto uvádí, že není jednoznačně zodpovězena otázka, jestli je zasahování do práv a svobod jiných osob díky poskytnutému souhlasu možné. Doporučuje proto v případech, kde není zcela jisté, že je souhlas pro ospravedlnění provedení sledování dostačující, využít postup podle § 158d odst. 3 TŘ a vyžádat povolení soudce.¹¹⁷

Sledování je operativně pátracím prostředkem cílícím na získávání poznatků o osobách a věcech, jak vyplývá z § 158d odst. 1 TŘ. Lze si tak představit dvě základní situace, přičemž

115) ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. § 1-156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 662-663, marg. č. 7.

116) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2010, sp. zn. 8 Tdo 1332/2009.

117) LATA, Jan. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. I. díl. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1197, marg. č. 22.

při první bude objektem sledování osoba a při druhé věc, potažmo vymezený prostor. Při sledování bude typicky docházet k pořizování zvukových či obrazových záznamů a pro účely trestního řízení budou důležité zejména interakce a činnosti osob, které neví, že jsou sledovány. Tímto způsobem může být naplněn účel použití operativně pátracích prostředků, jímž je dle § 158b odst. 2 TŘ zjištění skutečností důležitých pro trestní řízení. Lze tedy dovodit, že sledování dle § 158d odst. 6 TŘ bude často zasahovat i do práv a svobod osob, které souhlas neposkytly. Je však nutné zhodnotit, zdali bude souhlas jiné osoby dostačujícím podkladem pro takový zásah, popř. v jakých situacích tomu tak bude.

3. 3. 1. Osoby, do jejichž práv a svobod je přípustné na základě souhlasu zasáhnout

V této části práce se pokusím vymezit skupinu osob, do jejichž práv a svobod je možné zasáhnout na základě souhlasu podle § 158d odst. 6 TŘ, ač samy souhlas neposkytly. Domnívám se, že vhodnými hledisky, podle nichž by bylo možné zhodnotit, je-li míra zásahu přípustná, jsou jeho pravděpodobnost a intenzita.

Co se týče prvního hlediska, je rozhodující, jestli lze rozumně předpokládat, že existují osoby, do jejichž práv a svobod bude sledováním zasazeno. Není při tom nutné zásah předvídat u konkrétní osoby, možné je rovněž skupinové určení osob (např. se může jednat o návštěvníky restaurace). Nelze-li takový zásah rozumně předpokládat, je realizace odposlechů možná. Důvodem pro tento závěr je skutečnost, že pokud by provedení sledování nebylo přípustné už jen kvůli potenciálnímu zásahu do práv a svobod, který ani nelze důvodně předpokládat, bylo by téměř nemožné jej realizovat. U takovýchto osob by kvůli jejich neidentifikovatelnosti ani nebylo možné případně získat povolení dle § 158d odst. 2 a 3 TŘ.

Pokud však je možné rozumně předpokládat, že do práv a svobod třetích osob bude zasahováno, je nutné posoudit, jak intenzivní takový zásah bude. Dojde-li k zásahu pouze nízké intenzity, je dle mého názoru možné sledování provést pouze na základě souhlasu oprávněné osoby. Jako příklad lze uvést situaci, kdy dá podnikatel souhlas se sledováním své kanceláře. Kromě podnikatele do kanceláře každou noc dvakrát přijde noční hlídač. Je jisté, že k zásahu do jeho práv a svobod dojde, nicméně zásah bude velmi nízký, jelikož vždy pouze přijde, rozhlédne se a odejde. Rovněž odborná literatura stanoví, že zásahy nízké intenzity je možné u osob, jež nedaly se sledováním souhlas, připustit. Lata k tomuto uvádí, že: „*Do práv jiné osoby nebude zasazeno např. v případě, kdy je prostorový odposlech umístěn v bytě souhlasící osoby a přijde do něj osoba, která byt neužívá.*“¹¹⁸

118) LATA, Jan. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. I. díl. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1197, marg. č. 22.

Lze tedy shrnout, že zásah do práv a svobod osob odlišných od osoby, která se sledováním souhlasila, je v některých případech přípustný. Jedná se o osoby, u kterých nelze zásah do jejich práv a svobod rozumně předvídat a u nichž takový zásah sice důvodně předpokládat lze, avšak dosáhne pouze nízké intenzity.

3. 3. 2. Osoby, do jejichž práv a svobod není přípustné na základě souhlasu zasáhnout

Druhou kategorií, jíž bude věnována pozornost, jsou osoby, do jejichž práv a svobod není přípustné na základě souhlasu jiné osoby zasáhnout. V návaznosti na předchozí podkapitulu se jedná o osoby, u kterých by zásah byl rozumně předvídatelný a zároveň by dosahoval dostatečně vysoké intenzity. Přirozeně se nabízí otázka, jak lze zásah vysoké intenzity rozpoznat. Hlediskem, které jistě není možné opomenout, je zásah do práv a svobod dle § 158d odst. 3 TŘ. Mělo-li by dojít k zásahu tohoto druhu, nelze souhlas jiné osoby považovat za dostatečný základ pro realizaci sledování. Jedná se tak kupř. o situace, kdy má být sledování podroben byt, který je obýván větším množstvím osob.

Na toto hledisko se však nelze spolehnout výhradně, jelikož existují i jiné situace, kdy lze zásah vyhodnotit jako dostatečně závažný. Lze si představit případ, kdy bude v šatnách plaveckého bazénu podle podezření docházet k distribuci drog. Vlastník areálu by s provedením sledování mohl souhlasit, nicméně zásah do práv a svobod návštěvníků, u nichž je nutné předpokládat, že se na místě budou nacházet, bude tak vysoký, že pouhý souhlas vlastníka nebude postačovat.

Typickou skupinou spadající do této kategorie, budou osoby páchající trestnou činností či se na ní jinak podílející. Je cílem institutu sledování za splnění zákonných podmínek získávat právě informace o trestněprávně relevantním jednání těchto osob, lze tedy předpokládat, že k zásahům do jejich práv a svobod bude docházet zcela pravidelně. I přes to, že samotný souhlas nebude vždy dostatečným podkladem pro sledování všech potřebných osob, představuje výraznou úlevu pro orgány činné v trestním řízení. Kupř. při provádění sledování v bytové jednotce, kde se odehrává rozhovor vlastníka bytu a podezřelého, nebude v případě souhlasu vlastníka nutné obstarat povolení soudce dle § 158d odst. 3 TŘ, ale postačí pouze povolení státního zástupce dle § 158d odst. 2 TŘ.

Je tedy možné uzavřít tím, že nelze na základě souhlasu zasáhnout do práv a svobod jiných osob, je-li takový zásah předvídatelný a dostatečně intenzivní. Pro posouzení otázky, jestli je zásah do práv a svobod daných osob nízký či vysoký, sice existují určitá hlediska, která je nutno zohlednit, nicméně půjde vždy o případy, kdy bude nezbytné individuální posouzení.

Lze tak souhlasit s odbornou literaturou, když uvádí, že v případech, které nejsou zcela jasné, je lepší postupovat cestou obvyklou a získat příslušné povolení.¹¹⁹

3. 4. Dodatečné odvolání souhlasu

V závěrečné části této kapitoly se budu věnovat možnosti dodatečně odvolat souhlas s provedením sledování. Ustanovení § 158d odst. 6 TŘ praví, že v případě odvolání uděleného souhlasu dojde k neprodlenému zastavení sledování. V této podkapitole bude zhodnoceno, jaká forma se pro odvolání souhlasu jeví jako vhodná, jaká je použitelnost již pořízených záznamů pro trestní řízení a dále jaká je možnost následného pokračování sledování i přes odvolání souhlasu.

Znění zákona formu dodatečného odvolání souhlasu nikterak neupravuje. Domnívám se, že oprávněná osoba může souhlas odvolat jakýmkoli způsobem, který splňuje dvě základní podmínky. První z nich je, že takový projev vůle musí být pro orgány činné v trestním řízení seznatelný, tedy že musí být proveden dostatečně určitě, aby o jeho významu nenastávaly pochybnosti. Druhým hlediskem je, že osobu, jež odvolání provedla, musí být možné jednoznačně identifikovat. Důvodem pro tento závěr je skutečnost, že oprávněná osoba autonomně poskytla souhlas, který je základem pro zásah do jejích práv a svobod. Je-li odvolán, tento základ mizí a není možné ve sledování dále pokračovat. Není proto vhodné možnost odvolání souhlasu formálně jakkoli omezovat, kupř. požadavkem výslovnosti takového jednání.

Co se týče použitelnosti pořízených záznamů jakožto důkazních prostředků v trestním řízení, spor zřejmě nevyvolá tvrzení, že záznamy pořízené po odvolání souhlasu nebude možné použít, jelikož základ pro jejich pořízení už v té době nebyl dán. Tuto konkluzi podporuje i odborná literatura.¹²⁰ Méně jasné by však mohlo být posouzení otázky, jsou-li použitelné záznamy pořízené před odvoláním souhlasu. Ač by se s ohledem na dobrovolnost podrobení se sledování v daném případě bylo možné domnívat, že nejsou, zastávám názor opačný. Tyto záznamy by pro účely trestního řízení použitelné být měly, jelikož v opačném případě by bylo možné takovýto postup účelově zneužívat. Souhlasící osoba by mohla po zjištění inkriminujících skutečností svůj souhlas odvolat a tím tyto důkazy vyloučit z použití v trestním řízení.

119) LATA, Jan. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. I. díl. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1197, marg. č. 22.

120) Tamtéž, marg. č. 23.

Závěrečnou otázkou je, zdali lze i po odvolání souhlasu s realizací sledování v jeho provádění pokračovat. Odborná literatura připouští výjimečnou možnost na základě § 158d odst. 5 TŘ,¹²¹ tedy bez vydání povolení v případě, kdy věc nesnese odkladu, a nejde-li o případ dle § 158d odst. 3 TŘ. Dle mého názoru obecně vzato takový postup přípustný je, jsou-li pro něj splněny zákonné podmínky, a to z důvodu, že pokud státní zástupce v krátké lhůtě nevydá potřebné povolení, budou prostorové odposlechy ukončeny a záznamy z nich zničeny.

121) LATA, Jan. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. I. díl. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1197, marg. č. 23.

Závěr

Cílem této diplomové práce je zkoumat problematické aspekty prostorových odposlechů, potažmo sledování osob a věcí. Aby byly stanovené otázky posouzeny komplexně, uvádím názory odborné veřejnosti a přístupy zastávané v aplikační praxi, porovnávám je a rovněž uvádím svůj vlastní postoj. Usiluji o poskytnutí řešení vycházejících ze současné právní metodologie, která jsou teoreticky korektní a současně užitečná pro právní praxi. Z toho důvodu se zabývám podrobnou analýzou historické i současné právní úpravy a souvisejících dokumentů a zkoumám spojitosti mezi relevantními ustanoveními zákona. Předně se však snažím, aby při řešení zkoumaných otázek byl vždy zohledněn smysl a účel právní úpravy a aby současně byla respektována základní lidská práva a svobody.

Výzkumné otázky se převážně odvíjejí od nedostatků právní úpravy v trestním řádu, která obsahuje řadu mezer a nejasností. Formulace zákonných ustanovení je místy příliš stručná a neupravuje všechny potřebné aspekty problematiky. Mnohé zjevné otázky, které by měly být zákonnou úpravou vyřešeny, zůstávají opomenuty, což komplikuje použití institutu v právní praxi. Za nevhodnou lze rovněž označit zákonodárcem zvolenou terminologii, která není vždy souladná se smyslem právní úpravy, což může být příčinou pro zavádějící interpretace textu právního předpisu. Tyto nedostatky mohou v konečném důsledku vést k problémům s použitelností zjištěných informací v trestním řízení či k porušování základních práv a svobod sledovaných osob.

Úvodní kapitola se zabývá poměrem mezi tzv. prostorovými odposlechy a sledováním osob a věcí. Při zkoumání rozporuplné otázky, zdali lze prostorové odposlechy považovat za právní institut existující v současném právním řádu, docházím k závěru, že vskutku nesou znaky svébytného institutu trestního práva. Zkoumanou právní úpravu lze totiž považovat za soubor právních norem, které upravují určitý právní vztah, slouží společnému účelu a mají společné označení.

Ohledně otázky, jaký je obsah pojmu prostorové odposlechy, zastávám názor, že se jedná o získávání poznatků o osobách a věcech, které je prováděné utajovaným způsobem technickými prostředky, při němž jsou pořizovány zvukové či obrazové záznamy. Tento závěr má základ v analýze historické i současné právní úpravy a zohledňuje odlišovací a komunikační funkci pojmu. Domnívám se tedy, že termíny prostorové odposlechy a sledování osob a věcí není vhodné používat promiscue, jelikož jejich význam není totožný.

Následující kapitola se věnuje ochraně komunikace mezi obhájcem a obviněným. Při zkoumání otázky, od jakého okamžiku by měla být zvýšená ochrana této komunikaci

poskytována, jsem dospěl k závěru, že v souladu se smyslem a účelem právní úpravy by tomu tak mělo být již od zahájení úkonů trestního řízení, dochází-li k realizaci práva na účinnou obhajobu, jehož je osoba, proti níž se řízení vede, nositelem. Zákonnou terminologií použitou v § 158d odst. 1 v. druhé TR tedy nelze považovat za vhodně zvolenou.

Dále se věnuji problematice ochrany obviněného, je-li do soukromí jeho komunikace s obhájcem zasahováno z důvodu trestné činnosti advokáta. Zastávám názor, že v takových případech je nezbytný diferencovaný přístup k ochraně obviněného. Páchají-li obhájce a obviněný trestnou činnost v součinnosti, nedochází mezi nimi k realizaci právní pomoci, protože není záhodno jejich komunikaci poskytovat privilegovanou ochranu. Pokud se však obviněný na trestné činnosti obhájce nikterak nepodílí, domnívám se, že není přípustné porušit jeho právo na účinnou obhajobu a zjištěné informace v řízení proti němu využít.

V neposlední řadě se ve druhé kapitole této práce zabývám otázkou, kdy má dojít ke zničení záznamů pořízených při sledování, pokud obsahují komunikaci mezi obhájcem a obviněným. Dle mého názoru je absence výslovného určení okamžiku, kdy mají být takové záznamy zničeny, nedostatkem současné právní úpravy, který má patrně přesah do právní praxe. Není totiž zcela jasné, kdy a zdali vůbec k ničení předmětných záznamů dochází. S ohledem na potřebu minimalizovat dopady sledování komunikace mezi obhájcem a obviněným na trestní řízení se domnívám, že ke zničení by mělo docházet bezodkladně po zjištění závadnosti pořízených záznamů.

V závěrečné kapitole se věnuji problémům souvisejícím s udělením souhlasu k provedení sledování osob a věcí oprávněnou osobou. Předně se zabývám otázkou, je-li možné na základě souhlasu uděleného osobou, do jejíž práv a svobod má být sledováním zasahováno, zasáhnout rovněž do práv a svobod dalších osob. Docházím k závěru, že takové jednání je v některých případech vskutku ospravedlnitelné, a to u osob, u kterých nelze zásah do jejich práv a svobod rozumně předvídat a u nichž jej sice důvodně předpokládat lze, avšak dosáhne pouze nízké intenzity. V ostatních případech je dle mého názoru nezbytné obstarat příslušná povolení.

Závěrem je nezbytné uvést, že téma sledování osob a věcí, a potažmo též prostorových odposlechů, rozhodně nelze považovat za vyčerpané. Nedostatky právní úpravy ve spojení s důležitostmi institutu a jeho potenciálem výrazně zasahovat do práv a svobod dotčených osob vytvářejí množství třecích ploch, které generují problémy často vyžadující vyvažování protichůdných zájmů. Odborná veřejnost se v názorech na jejich řešení mnohdy rozchází, protože je nelze považovat za definitivní. Ani mnou navrhaná řešení patrně nelze pokládat za konečná. Doufám však, že přispějí k rozvoji odborné diskuze a stanou se podkladem pro další zkoumání problematiky.

Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy

Historické právní předpisy

- Tajný rozkaz ministra vnitra č. 212 ze dne 27. 12. 1955: Směrnice o používání operativní techniky (A-oper-IX-1).
- Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 30 ze dne 12. 5. 1972: Směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1).
- Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 20 ze dne 11. 10. 1982: Směrnice pro používání zpravodajské techniky (A-oper-VI-1).
- Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, v původním znění.
- Zákon č. 333/1991 Sb., o Federálním policejním sboru a Sboru hradní policie, v původním znění.

Současné právní předpisy

- Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3.12.2001, č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává Vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.
- Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších předpisů
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/48/EU ze dne 22. 10. 2013, o právu na přístup k obhájci v trestním řízení a řízení týkajícím se evropského zatýkacího rozkazu a o právu na informování třetí strany a právu na komunikaci s třetími osobami a konzulárními úřady v případě zbavení osobní svobody. Úř. Věst. L 294, 6. 11. 2013, s. 1-12.
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Související dokumenty

- Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 265/2001 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, zvláštní část.

- Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 26. 1. 2015, sp. zn. 1 SL 760/2014, ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k problematice zjišťování obsahu mobilních telefonů a jiných datových nosičů, včetně obsahu e-mailových schránek (publikováno ve Sbírce výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství, poř. č. 1/2015)

Soudní rozhodnutí

Evropský soud pro lidská práva

- Rozsudek ESLP ze dne 28. 11. 1991, S. proti Švýcarsku, č. 12629/87; 13965/88.
- Rozsudek ESLP ze dne 16. 6. 2016, Versini-Campinchi a Crasnianski proti Francii, č. 49176/11

Ústavní soud

- Nález Ústavního soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. II. ÚS 2806/08.
- Nález Ústavního soudu ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 889/10.
- Nález Ústavního soudu ze dne 3. 1. 2017, sp. zn. III. ÚS 2847/14.
- Nález Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2019, sp. zn. II. ÚS 3533/18.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 1638/14.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3142/19.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 4. 2020, sp. zn. I. ÚS 2606/18.

Nejvyšší soud

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2003, sp. zn. 6 Tdo 1062/2002.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2010, sp. zn. 8 Tdo 1332/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2018, sp. zn. 3 Tz 8/2018.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 2020, sp. zn. 7 Tdo 865/2020 (publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, r. 2021, č. 1).

Vrchní soud

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 4. 1997, sp. zn. 1 To 5/97 (publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, r. 1998, č. 3, s. 127).

Odborné monografie

- JELÍNEK, Jiří a kol. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. 1. vydání. Praha: Leges, 2018, 536 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Ochrana základních práv a svobod v trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020, 554 s.

- JELÍNEK, Jiří, UHLÍŘOVÁ, Marta. *Obhájce v trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, 416 s.
- MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 296 s.
- POVOLNÝ, Daniel. *Operativní technika v rukou StB*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2001, 111 s.

Články v odborných časopisech

- DOSTÁL, Otto. Zajišťování důkazů u počítačové kriminality – úložiště, e-maily, telefony, sociální sítě a logy (4. díl). *Trestněprávní revue*, 2019, č. 6, s. 123-127.
- GRÍVNA, Tomáš. Právo na zachování důvěrné komunikace mezi advokátem a jeho klientem. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 61-66.
- JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 7-8, s. 13-19.
- JELÍNEK, Milan. Ústavní meze prostorových odposlechů ke sledování osob a věcí podle § 158d trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 5, s. 31-33.
- KOUDELKA, Zdeněk. Ohrožení důvěrnosti komunikace obviněného a jeho obhájce. *Bulletin advokacie*, 2019, č. 5, s. 65-68.
- PEJCHALOVÁ GRÜNWALDOVÁ, Vladimíra. K odposlechům komunikace mezi advokátem a klientem. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 12, s. 59-60.
- SKALICKÁ, Veronika. Není odposlech jako odposlech. *Trestněprávní revue*, 2022, roč. 21, č. 1, s. 20-32.
- ŠČERBA, Filip. Pravomoc soudce pro přípravné řízení. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 3, s. 125-131.
- ŠČERBOVÁ, Veronika. Zamyšlení nad skutečně aktuálními problémy úpravy tzv. prostorových odposlechů. *Státní zastupitelství*, 2019, roč. 16, č. 4, s. 19-26.
- ŠIMKOVÁ, Karolína. Procesněprávní instituty v boji proti organizovanému zločinu. *Trestněprávní revue*, 2024, roč. 23, č. 1, s. 14-24.
- ŠŤASTNÝ, Ondřej. Limity důvěrnosti komunikace mezi obhájcem a obviněným, respektive advokátem a klientem. *Státní zastupitelství*, 2022, č. 3, s. 27-37.
- TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana, GALOVCOVÁ Ingrid. Sledování osob po skončení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*. 2020, č. 1-2, s. 25-27.

- TROJAN, Lukáš. Nové výzvy advokacie na poli ochrany důvěrného vztahu klienta a advokáta aneb odposlechy a význam pojmu „dočasnost“ v české společnosti. *EPRAVO.CZ Magazine*, 2017, č. 2, s. 8-9.
- VANTUCH, Pavel. Nezákonný odposlech advokáta. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 8, s. 15-25.

Komentářová literatura

- DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. I. díl. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, 1412 s.
- HUSSEINI, Faisal a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1451 s.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 303–654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 1206 s.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek III. § 419-654*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, 1264 s.
- PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, 3276 s.
- SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Zákon o advokacii. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 651 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. § 1-156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1920 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157-314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1844 s.
- WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, 931 s.

Elektronické zdroje

- ČERNÁ, Aneta. *Před 30 lety dostali estébáci „domácí vězení“*. Ministr vydal rozkaz ke zrušení tajné policie [online]. ct24.cz, 31. 1. 2020 [cit. 23. ledna 2025]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/veda/pred-30-lety-dostali-estebaci-domaci-vezeni-ministr-vydal-rozkaz-ke-zruseni-tajne-police-54080>.
- Institut pro kriminologii a sociální prevenci. *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení – Zpráva z výzkumu* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. Dostupné z: <https://www.iksp.cz/storage/169/343.pdf>.

- Policejní prezidium České republiky - Úřad služby kriminální policie a vyšetřování. *Analýza odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí dle trestního řádu a rušení provozu elektronických komunikací Policií ČR za rok 2023* [online]. Praha: PP ČR ÚSKPV, 2024. Dostupné z: <https://mv.gov.cz/clanek/odposlechy-zaznamy-telekomunikacniho-provozu-a-sledovani-osob.aspx>.
- Unie obhájců České republiky. *Stanovisko unie obhájců ČR č. 3/2021 k ničení odposlechů podle § 88 odst. 7 trestního řádu* [online]. Praha: Unie obhájců České republiky, 2021. Dostupné z: <https://www.uocr.cz/stanoviska/stanovisko-unie-obhajcu-cr-c-3-2021-k-niceni-odposlechu-podle-%c2%a7-88-odst-7-trestniho-radu/>.

Ostatní zdroje

- FRÝBOVÁ, Zdena. *Polda*. Praha: Šulc a spol., 1995, 502 s.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá vybranými otázkami týkajícími se prostorových odposlechů, potažmo sledování osob a věcí. Tento institut se řadí mezi operativně pátrací prostředky, které slouží ke zjišťování informací důležitých pro trestní řízení. Význam sledování osob a věcí je vysoký zejména díky potenciálu odhalovat a prokazovat páčání závažné trestné činnosti, jako jsou drogové delikty, podvodná trestná činnost či násilná kriminalita. S ohledem na užitečnost institutu, jeho ingerenci do základních lidských práv a svobod a stručnost právní úpravy v trestním řádu vyvstává v souvislosti s tímto tématem řada otázek. Cílem práce je podrobný rozbor vybraných sporných témat. Jedná se zejména o vztah mezi sledováním osob a věcí a prostorovými odposlechy, problematiku sledování komunikace mezi obhájcem a obviněným a otázky týkající se udělení souhlasu s realizací sledování. U jednotlivých témat představuji dosavadní názory odborné veřejnosti a rovněž uvádím své postoje. Podklady pro tvorbu této diplomové práce jsou zejména odborné články a monografie, komentářová literatura a judikatura českých soudů a Evropského soudu pro lidská práva. Jako zdroj informací slouží rovněž historické prameny práva.

Seznam klíčových slov

prostorové odposlechy, sledování osob a věcí, operativně pátrací prostředky, obhájce, obviněný, základní práva a svobody

Abstract

This thesis deals with selected issues related to spatial interception, and consequently surveillance of individuals and objects. This legal tool is one of the means of intelligence, which are used to gather information important for criminal proceedings. The surveillance of individuals and objects is of great importance, especially due to its potential to detect and prove the commission of serious crimes, such as drug-related crime, fraudulent crime or violent crime. Given the usefulness of this legal institute, its interference with fundamental human rights and freedoms and the brevity of the legislation in the Criminal Procedure Code, a number of questions arise in relation to this topic. The aim of this thesis is a detailed analysis of selected controversial topics. It concerns the relationship between surveillance of individuals and objects and spatial interception, the issue of monitoring communication between the defence counsel and the accused person, and the issues related to the granting of consent for the execution of surveillance. For each topic, I present the views of the expert community to date and also state my own position. The source material for this thesis includes primarily professional articles and monographs, commentary literature and case law of the Czech courts and the European Court of Human Rights. Historical sources of law also serve as a source of information.

List of Keywords

spatial interception, surveillance of individuals and objects, means of intelligence, defence counsel, accused person, fundamental rights and freedoms